

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

3. De quibus & quomodo prædicatur ens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

animalitatis ipsis communem; sed quando res aliqua indistinctè concipitur ex eo, quod concipitur conceptu inadæquato, supposito aliquo fundamēto similitudinis, tunc non est opus realitatem aliquā distinctè & adæquate concipere. O exemplum aptissimum, quod nec clarius nec verius est, quam ipsamet res ad quam declarandam adducitur! Sed ad rem breuiter dico manifestum esse, quod disparitas illa, quā ponit Maius inter duos illos modos concipiendi sit fictitia, nam si cōceptus & gradus transcendentales non fundentur in naturis cōmunibus à parte rei; sed in inchoata similitudine aliquarum rerū, & propterea concipiendos illos gradus nulla realitas adæquate concipitur; sane idem omnino dicendum de gradibus prædicamentalis; quod si gradus prædicamentales fundantur in naturis à parte rei cōmunibus; idem dicendum de transcendentalibus & oppositum dici nequit hic nisi gratis, & cum petitione principij.

Ex quibus omnibus patet sine sufficienti fundamento hunc Authorem elegisse sibi hanc sententiam, & cum ab illis præterea dependeat maxima pars eorum, quæ habet in tota disputatione secundam, eam totam esse ab ipsomet retractandam, vel certe Scotistis omnibus cauendam; vnde non libet in iis ulterius refutandis hære.

Addam tamen maioris claritatis gratia, non sufficienter satisfacere ipsum difficultati contra se propositæ n. 88. cum enim vrgeret contra responsionem, quam ipse dedit paulo supra ad argumentū, quod ex similitudine Dei cum creatura in ratione entis, & dissimilitudine in ratione infinitatis probatur, quod ratio entis à parte rei distingueretur à ratione infinitatis, cum, inquam, contra suam responsionem ad hoc vrgeret, quod inde sequeretur ex conuenientia hominis cum Bruto in animalitate, & disconuenientia in rationalitate, non posse efficaciter colligi distinctionem ex natura rei inter animalitatem & rationalitatem. Negat sequelam; quia inter hominem & Brutum est similitudo realis actualis & positiua, qualis non est inter Deum, & creaturam in ratione entis; quæ est tantum virtualis & fundamentalis. Et cum contra hoc opponeret non esse rationem, cur vna similitudo sit positiua, & actualis potius, quam altera: respondet id negando, quia homo & Brutum, & idem est de reliquis speciebus & indiuiduis, non sunt primo diuersa in realitate; Deus vero & creatura sunt sic primo diuersa in realitate, tum quia omnes id fatentur; tum quia magis distat sine dubio Deus & creatura, quam species creatæ & indiuidua. Sed hæc responsio mihi videtur esse mere verbalis, sine vlla probabilitate in re ipsa. Vnde dico si Deus & creatura sint ita primo diuersa vt non habeant similitudinem actualem, sed virtuale & propterea formalitas in qua conueniunt non distinguatur à parte rei ab illa qua disconueniunt, idem omnino dicendum de speciebus, & indiuiduis creatis inter se comparatis, & gratis asseri oppositum, cum nulla possit dari ratio ob quam maior similitudo, aut distinctio in ea probari possit. Et è contra si possit probari similitudo positiua, & conuenientia aliqua in realitate inter hominem, v. g. & Brutum, posse idem probari inter Deum, & creaturam in ratione entis. Nec est verum, quod sit maior disconuenientia inter Deum, & hominem in ratione entis, quam inter hominem & Brutum in ratione animalitatis. Nec etiam est verum, quod omnes concedant Deum, & creaturam esse primo diuersa in realitate quacumque, id enim ego constanter & omnes concedere debent, qui admittunt præcisionem obiectiuam & vniuocam entis, si consequenter velint loqui, & quamvis Scotistæ communiter asserant Deum, & creaturam esse primo diuersa in realitate subiectiuam, non obiectiuam, volūt tamen per hoc tantum quod non ita conueniant, vt differant per differentias, sed per modos: vnde quamvis admittant, quod conueniant in ratione entis distincta formaliter, aut ex natura rei à modo contrahente; quia tamen non videtur ipsis tanta distinctio inter formalitatem, & modū suum contrahentem, propterea dicūt quod formalitas entis in Deo cōtracta suo modo infinitatis sit subiectiuam totaliter diuersa à formalitate entis cōtracta ad creaturam per

finitatis modum. Quam quidem doctrinam fateor difficilem propter rationes, quas opposui in Metaphysica; vnde longe facilius esset concedere conuenientiam realem, & subiectiuam & differentias contrahentes ens ad Deum & creaturam, præcis tamen imperfectionibus.

Q V Æ S T I O III.

De quibus, & quomodo prædicatur ens.

Non est dubium quin ens completum reale, vt sic possit prædicari formaliter de quocumque indiuiduo completo reali siue finito siue infinito, siue substantiali siue accidentali, & de quocumque etiam conceptu, qui prædicari possit in quid de quocumque tali indiuiduo vsque ad conceptum ipsiusmet entis, nam Deus dicitur formaliter ens; & hæc albedo; & hæc substantia, & substantia vt sic; & accidens vt sic. Et ratio est, quia esse formaliter ens non est, nisi includere in se intrinsecè rationem formalem entis taliter, vt explicari non possit quin directè in explicatione ipsius ponatur ens, vel aliquid coincidens cum ipso, vt res, vel aliquid, id est, aliud quod ens.

Vnde duæ tantū remanent difficultates examinandæ, an scilicet ens prædicetur formaliter de differentiis, aut modis intrinsecis, quibus contrahitur, aut ipsum, aut vltimum ex inferioribus ipsiusmet, quæ prædicari possunt directè, & in quid de indiuiduis completis. Secunda vero difficultas est, an prædicetur de illis indiuiduis omnibus, & aliis gradibus completis prædicabilibus de iisdem indiuiduis vniuocè, an vero æquiuocè, aut analogicè.

C O N C L V S I O I.

20. *Ens non prædicatur formaliter de differentiis, aut modis intrinsecis determinatis, aut contrahentibus eius ad illa inferiora, de quibus supra dictum est ipsum secundum omnes prædicari bene tamen prædicatur de illis identicè, & realiter.* Hæc est Doctoris in 1. dist. 3. quæst. 3. cum suis communiter contra Thomistas, & Recentiores.

Probat, quia vel differentia contrahens ens, (& idem est de modo ac proprietate) præter rationem entis includit aliquid aliud formaliter, vel nihil: si nihil, ergo non potest esse differentia entis; hoc est, non potest esse ratio, cur formaliter vnū ens distinguatur ab alio ente: si aliquid, quæto rursus de alio, vt vtrum includat etiam formaliter rationem entis: si sic, dabitur processus in infinitum, & consequenter in qualibet re includentur actū infinitæ formalitates distinctæ, quod implicat; si non, ergo idem dicendū erat primo, nimirum quod differentia formaliter non includeret ens, eadem enim est ratio de ipsa differentia, & de quocumque inclusio in ipsa quantum ad hoc.

Confirmatur, quia si formalitas differentia, aut modi contrahentis ens includeret ens, & aliquid aliud formaliter, illud aliud potius esset differentia, quam includens ipsum, & ens. Et hæc ratio probat nullam prorsus differentiam Metaphysicam siue subalternam, siue infimam includere ens formaliter, quamvis multi Scotistæ communiter extendant conclusionem ad solas differentias infimas.

Confirmatur secundo, de differentiis vltimis specialiter, quia si præter rationem entis includerent aliquid aliud, non essent differentia vltimæ, sed potius illud aliud esset differentia vltima, quæ differentia vltima est illud, quod ita facit differre, vt ipsa non differat per aliquid aliud, sed seipsa: sed differentia non esset tale, quia includeret præter rationem entis, in qua conueniret cum omnibus aliis, aliquid aliud, per quod ab aliis distingueretur.

Probat, secundo conclusio, quia in composito physico fit resolutio in partes physicas, quarum neutra includit aliquid physicum alterius, verbi gratia, in materiam, & formam: ergo in composito metaphysico debet fieri resolutio in partes, quarum neutra includit aliquid metaphysicum alterius: sed hoc esset falsum si differentia includeret formaliter ens: ergo.

Probat, tertio, quia si includit differentia (& idem est de modo & proprietate) formaliter rationem entis, vel illam rationem entis, quam contrahit, vel aliam; neutrum dici potest: ergo.

Probat, minor, quia non illam ipsam rationem entis, quam

Ens completum prædicatur formaliter de quocumque indiuiduo completo reali, & de omni alio quod in quid de tali prædicatur vique ad ipsum ens.

Non potest prædicari formaliter de differentiis, aut modis quibus ipsummet contrahitur.

quam contrahit, alias non esset contractiva, nihil enim contractuum est vilius, quod formaliter includit, sicut nec homo est contractuum animalis, quod includit, sed porius est illud, ad quod contrahitur animal. Non etiam aliam rationem entis, quia in qualibet re vna superflue ponerentur plures formalitates entis distinctæ, sicut superflue ponerentur in homine plures rationalitates, aut risibiles.

*Probat*ur quarto, quia nulla differentia est illud, ratione cuius formaliter conuenit alicui rei existere: ergo nulla differentia est formaliter ens. Consequentia patet, quia illud, ratione cuius formaliter conuenit rei existere, est ens formaliter.

*Probat*ur antecedens, quia formalitas, ratione cuius conuenit formaliter rebus omnibus existere, est eiusdem rationis in omnibus illis: sed differentia rerum non sunt eiusdem rationis: ergo.

21. *Obijci*es primo: conuenit ipsis definitio entis realis: ergo includunt ens reale.

Respondeo, distinguendo antecedens: realiter concedo, formaliter nego; & similiter distinguo consequens.

Dico, ex sua ratione formali conuenit ipsis vel ens reale, vel nihil; neque enim datur mediū inter illa: ergo non solum realiter, sed formaliter includunt rationem entis.

Respondeo, negando antecedens cum sua probatione. Licet enim non detur medium inter ens reale, & nihil simpliciter; tamen datur medium inter ens reale formaliter, & nihil formaliter, nimirum illud quod est formaliter determinatum entis realis ad talem vel talem speciem.

Dico: illud, quod est determinatum, formaliter existit à parte rei, quando res, in qua est, existit: ergo conuenit ipsi ex sua ratione formali existentia, & consequenter conuenit ipsi ex sua ratione formali definitio entis realis.

Respondeo, negando consequentiam; quia licet albedo dicatur conuenire formaliter parieti, tamen certum est, quod non conuenit ipsi ex sua ratione formali: ergo licet existentia conuenire differentia entis, non esset necesse ut conueniret ipsi ex sua ratione formali.

Dico: si conuenit ipsi formaliter existentia, debet ex sua ratione formali dicere non repugnantiam ad illam: sed hoc sufficit, ut conueniat ipsi formaliter definitio entis: ergo.

Respondeo, negando maiorem: sufficit enim quod realiter dicat illam non repugnantiam.

Dico: si ex sua ratione formali non conueniat ipsi illa non repugnantia: ergo conuenit ipsi repugnantia ex sua ratione formali.

Respondeo, negando consequentiam; nam licet alterum ex contradictoriis debet conuenire cuilibet simpliciter, tamen non debet conuenire cuilibet ex sua ratione formali; sicut non conuenit animali ex sua ratione formali habere rationalitatem aut negationem eius.

Dico ulterius: ex sua ratione formali est aliquid, ergo ens.

Respondeo, distinguendo antecedens: aliquid, id est, aliquid quod ens, nego: aliquid, id est, determinatum aliquod entis, concedo, & nego consequentiam.

22. *Obijci*es secundo: Aduersarij nihil aliud intelligunt per ens, quam illud quod existit, vel quod potest existere realiter quomodocumque, siue hoc ipsi competat ex sua ratione formali, siue non; sed differentia existunt: ergo sunt entia formaliter in sensu aduersariorum, & consequenter non habemus cum ipsis nisi questionem de nomine.

Respondeo primo, male eos hoc intelligere per ens formaliter, quia esse ens formaliter, est distinctum aliquo modo ab hoc, quod est esse, aliàs frustra adderetur ly *formaliter*: sed non esset distinctum, si nihil intelligeretur per esse ens formaliter, quam posse existere quomodocumque, nam quod est ens, potest sic existere, & significatum entis est posse existere quomodocumque.

Respondeo secundo, distinguendo consequens: ergo differentia sunt entia formaliter, id est, conuenit ipsis ex sua ratione formali ista ratio, nego; id est, ratio formalis

entis conuenit ipsis, concedo, & nego ultimam consequentiam.

23. Ut melius hoc intelligatur, aduerte, aliud esse, quod ratio formalis entis conueniat differentiis; aliud esse, quod ista ratio formalis conueniat ipsis ex ratione formali differentiarum, aut quod ista ratio intrinsecè, & quidditatiuè includatur in differentiis, & consequenter quando dicitur quod sunt, vel non sunt entia formaliter, quia illud ly *formaliter* potest accipi æquiuocè in utroque sensu, valde cauenda est æquiuocatio ipsius, & semper explicanda est eius significatio, ut sic de re ipsa & non de nomine disputetur.

Dico: in hac responsione conceditur, quod conueniat omnibus differentiis ratio formalis entis: ergo conueniunt vniocè omnes differentia in vna illa ratione prædicabili vniocè de ipsis: sed omne prædicatum vniocum est formaliter prædicabile de vniocis: ergo ratio entis est formaliter prædicabile de differentiis.

Respondeo, concedendo primam consequentiam, & distinguendo subsumptum, & ultimum consequens: formaliter prædicabile, id est, prædicabile per modum prædicati essentialis intrinseci, nego: formaliter prædicabile per modum prædicati aliquo modo coniuncti cum illis, concedo: & hæc distinctio sicut præcedens notanda est non solum in hac, sed in multis aliis materiis.

24. *Obijci*es tertio: plus conueniunt inter se ex sua ratione formali duæ differentia, quam conueniunt cum nihilo: ergo conueniunt ex sua ratione formali in ratione entis.

Respondeo, distinguendo antecedens: plus conueniunt, id est, maiorem dicunt proportionem ad se inuicem, concedo; plus conueniunt in aliquo conceptu vno incluso in ipsis & abstrahibili ab ipsis, nego antecedens & consequentiam.

*Obijci*es quarto: secundum Philosophum 3. *Metaphysicorum* text. 10. ideo ens, non est genus, quia includitur in differentiis.

Respondeo cum Scoti ibidem, Philosophum nihil ibi resoluisse, sed disputasse tantum problematice pro utraque parte proponendo probabiles rationes hinc inde, & consequenter non esse contra ipsum, si quis accipiat vnam partem, & deserat alteram.

*Quæ*res, quid est ultima differentia?

Respondeo ultimam differentiam posse capi tripliciter.

Primo pro illa quæ non est ulterius determinabilis per aliam aliquam minus communem differentiam, & in hoc sensu sola singularitas est differentia ultima; quia omnis alia differentia tam infima, quam subalterna est contrahibilis per singularitatem.

Secundo modo potest sumi pro omni differentia, per quam ita res differat ab aliis, ut in nulla formalitate istius differentia conueniat cum ipsis: & in hoc sensu quilibet differentia tam infima, quam subalterna est ultima; nam homo, verbi gratia, non solum per rationalitatem differt à lapide, ita ut non conueniat cum ipso in vlla formalitate rationalitatis, sed etiam per sensitiuitatem & vitalitatem.

Tercio potest sumi pro illa, per quam ultimo differt res essentialiter ab alia re: & in hoc sensu sensitiuas non est ultima differentia hominis ab illo, nec etiā singularitas, sed rationalitas, seu quæcūque, quæ est propria homini. Sensitiuas autem, licet non sit in hoc sensu ultima differentia hominis in esse hominis, est tamē ultima differentia animalis & hominis, etiā quatenus animal est. Et certe in hoc tertio sensu credo apud Scotum cōmunius accipi differentia ultimam. Sed quoniam in nullo ex his sensibus in quibus differentia vocatur non ultima potest vlla ratio communis abstrahi à differentiis; & Scotus tamen videtur admittere quod differentia ultimæ possunt conuenire in ratione aliqua cōmuni, credo in alio sensu posse capi differentiam ultimam, in quo à differentiis plurimis possit abstrahi ratio cōmunis: ille autē sensus erit quatenus differentia non ultima diceretur aggregatum ex duabus differentiis, verbi gratia, ex sensitiuitate & rationalitate; aut ex sensitiuitate & irrationalitate; nam ex his duabus

Ratio formalis entis conuenit differentiis, sed non includunt illam.

Quomodo differat plus conueniunt inter se quā cum nihilo.

Quæ differentia ultima & non vltima.

Datur medium inter ens formaliter & nihil.

duabus differentiis potest abstrahi ratio sensitiuitatis; & neutra est vltima, quandoquidem rationalitas sit posterior quam vlla ex illis.

CONCLUSIO II.

25. *Ens vt sic predicatur formaliter vniuocè de Deo & creatura, substantia & accidentibus, non vero æquiuocè aut analogicè, prout predicari analogicè opponitur prædicationi vniuocæ.* Hæc est Doctoris in 3. disput. 3. quæst. 3. cum suis, quos sequitur *Arriaga*, & alij plures, contra quosdam antiquos, qui putauerunt ens esse æquiuocum illis inferioribus, & *Thomistas* communiter ac plurimos recentiores existimantes ens vt sic esse analogum respectu Dei & creaturæ, substantiæ & accidentium.

Probatur manifestè, quia nihil aliud intelligitur per ens vt sic, quod de his dicitur formaliter, quam illud cui non repugnat realis existentia ex ratione sua formali: sed certum est esse in Deo & creaturis, substantia & accidentibus aliquid cui non repugnat ex sua ratione formali realis existentia, alias non possent realiter existere: ergo reperitur in illis ratio entis formaliter, & consequenter potest de ipsis prædicari formaliter.

Præterea ille conceptus entis est vnus & præcisus, vt probatum est quæstione præcedenti, & secundum eandem omnino rationem prædicatur de illis; quia si explicetur conceptus entis, vt dicitur de Deo, non aliter explicabitur quam dicendo quod sit illud, cui ex ratione sua formali non repugnat realis existentia, & similiter omnino explicabitur conceptus entis dictus de creaturis, & de substantia & accidentibus: ergo prædicatur de ipsis vniuocè; quia nihil aliud requiritur ad hoc, quod prædicetur quidpiam vniuocè de aliquibus, quam quod prædicetur de illis secundum eandem rationem, & quod præterea includatur in ipsis essentialiter, & habeat aliquas formalitates contractiuas, quæ omnia reperiuntur in proposito.

26. *Dices* vterius: requiri quod prædicatum, quod dicitur vniuocè, non habeat essentialem dependentiam, vt est in vno ex illis, de quibus dicitur, ab altero ex illis: sed hoc non est verum de ente, neque de villo prædicato, quod dicitur de Deo & creaturis, quia omnis formalitas creata habet dependentiam à Deo: nec etiam verum est de villo prædicato communi substantiæ & accidentibus, quia omne accidens habet dependentiam à substantia.

Contra, quia hoc est reducere rem ad quæstionem de nomine, de qua parum curandum est, cum agitur de re; & deinde gratis asseritur id requiri, cum non ponatur in definitione, aut descriptione vniuocorum, iuxta quam descriptionem hic agimus de illis.

Alij dicunt prædicatum, quod dicitur vniuocè de pluribus, transcendere debere differentias, per quas contrahitur ad illa plura, & non includi formaliter in illis; quod non est verum de ente, quandoquidem imbibatur, vt loquuntur, in differentiis, & dicatur formalissimè de illis.

Sed præterquam quod falsum sit ens includi formaliter in differentiis, vt patet ex conclusione præcedenti, adhuc impugnatur hic dicendi modus per dicta contra præcedentem, quæ æqualiter hic currunt, & etiam contra eos, qui dicunt prædicatum vniuocum non debere contrahi per differentias inæqualis perfectionis, & propterea ens non posse esse vniuocum: contra quos etiam facit quod sequeretur, animal vt sic non esse vniuocum respectu hominis & bruti.

27. *Obijcies primo*: si ens vt sic esset vniuocum substantiæ & accidenti, sequeretur quod esset genus respectu eorum, & sic decem suprema genera prædicamentorum non essent suprema genera, quod videtur absurdum.

Respondeo, omittendo aliam responsionem, de qua obiectione sequenti, distinguendo sequelam maioris pro secunda parte; non essent suprema genera prædicamentalia, nego sequelam, quia quodlibet ex illis est supremum genus ex omnibus, quæ ponuntur in suo prædicamento, nihil enim commune aliis prædicamentis ponitur in villo ex illis prædicamentis: non essent suprema genera sic, vt non habeant supra se aliud genus, quod tamen non sit prædicamentale, concedo sequelam, & nego id esse absurdum, aut inconueniens.

28. *Obijcies secundo*: sequeretur quod ens esset genus ad Deum & creaturas; sed hoc est absurdissimum: ergo.

Probatur maior, quia esset aliquid prædicabile de ipsis in quid vniuocè, & contractum ad illa per differentias specie diuersas: nihil autem aliud requiritur ad rationem generis.

Probatur etiam minor, quia sequeretur Deum constare genere & differentia, ac consequenter eum esse compositum compositione metaphysica ex gradu perfectibili & perfectiuo: & consequenter vterius eum non esse simpliciter perfectum.

Ad hanc obiectionem, quæ est fundamentum potissimum aduersa sententiæ, respondere solent *Scotista* iuxta doctrinam insinuatam ab ipsomet *Scoto* supra, negando sequelam maioris, & probationem eius pro secunda parte; existimant enim ens vt sic non contrahi ad Deum & creaturas per differentias, sed per modos intrinsecos, genus autem debere esse quid contrahibile per differentias, & hæc etiam ob causam dicunt ens finitum, quod diuiditur immediate in decem prædicamenta, non esse genus respectu eorum, & consequenter negarent sequelam obiectionis præcedentis.

29. *Hæc doctrina*, quamuis probabilissima sit vel ob ipsam *Scoti* & *Scotistarum* omnium authoritatem, & fortasse in re ipsa vera sit, patitur tamen ingentes difficultates, quas ego fateor me nunquam superare potuisse, & quas iam proponam, tum vt ipsa doctrina melius intelligatur, tum vt melioribus ingeniis rem melius examinandi occasio detur.

Itaque in primis illud, quo vel re ipsa formaliter loquendo, seu ante omnem operationem intellectus, vel nostro modo concipiendi contrahitur ens ad Deum vel substantiam aut accidens, esse modum intrinsecum & non differentiam, videtur omnino non solum gratis dictum, sed contra rationem; si enim illud quod contrahitur animal ad brutum sit differentia, cur non esset differentia illud, quo contrahitur ens ad substantiam; neque enim quantum ad vllam rationem aut experientiam apparet maior esse differentia inter hominem & brutum, quam inter substantiam & accidens.

30. *Dices* colligi quod non possit esse differentia illud contractiuum, quia sequeretur compositio in Deo.

Sed contra, quia licet inde sequeretur non debere poni differentiam in Deo, non sequitur quin possit poni differentia in substantia finita & accidenti finito.

Deinde, si potest stare contractio entis finiti ad substantiam & accidens absque differentia, non potest assignari ratio, quare non possit stare contractio substantiæ ad spirituales & materiales; & eodem modo contractio cuiuscumque gradus superioris ad inferiora absque differentia; & sic nulla omnino daretur differentia, sed omnia contrahentia essent modi intrinseci.

Præterea, difficile est ostendere, cur sequeretur potius compositio in Deo ex eo, quod includeret formalitatem entis distinctam formaliter à modo intrinseco, & aliam formalitatem differentiam, quam ex eo quod includeret illam formalitatem & modum intrinsecum.

Vterius, si formalitas entis communis Deo & creaturis sit eiusdem rationis obiectiuæ, & formalis; quamuis contrahatur ad Deum per modum, & non perficiatur propterea in Deo; tamen quandoquidem illa formalitas perficiatur in creatura per differentias inferiores, v. g. per sensitiuitatem & rationalitatem est omnino difficile, quod ex ratione sua formali non sit perfectibile.

Denique videtur incredibile quod contractione eius ad Deum non magis perficiatur, quam ex coniunctione eius cum sensibilitate, cum multo perfectius sit totum constitutum ex ipso, & modo illo intrinseco, quam constitutum ex ipso, & sensitiuitate.

31. *Secundo contra* illam doctrinam facit, quod non possit declarari bene quid sit modus intrinsecus, vt opponitur differentia sic, vt possit sufficere ad propositum discrimen, quod inter ipsa assignari solet, aut potest, quod vt appareat, examinandum est quomodo soleat modus intrinsecus describi.

Itaque

Ens prædicatur de Deo & creaturis substantia & accidentibus vniuocè.

An ens contrahatur ad Deum per differentias vel modos intrinsecos.

Non obijciatur vniuocacione decem genera prædicamentalia sunt suprema genera.

Itaque dicunt modum intrinsecum esse, qui non variat rationem formalem constituti per ipsum; circa quam tamen descriptionem explicadā *Scotista* inter se nō conueniunt, aliis dicētib; quod per constitutum intelligatur constitutū specificatiuē loquendo, v.g. illud quod determinatur, & contrahitur per modum intrinsecum; aliis vero existimātib; quod intelligatur constitutū formaliter, & reduplicatiuē, hoc est, illud quod includit formalitatem determinabilem, & modum, quo determinatur.

Sed quomodoq; explicetur, nō videtur sufficere ad propositū, quia sic intelligitur, quod modus nō variat rationē formale constituti, specificatiuē loquēdo, hoc etiā cōpetit differentiā, nā rationalitas nō variat rationē formale animalitatis, quā determinat, & constituit in esse hominis, sicut infinitas determinat ens, & constituit in esse Dei. Si vero intelligatur de constituto formaliter, & reduplicatiuē, omnino videtur, quod illud, quo contrahitur ens, vt sic, ad esse Dei, tam variat rationē formale, & entis & Dei, ac rationalitas variat rationē formalem animalis ac hominis, nam prorsus, aut tanta, aut maior est differentiā inter Deum, & ens, quam est inter hominem, & animal.

32. Alij explicat illam non variationē rationis formalis constituti consistere in hoc, quod, quādo concipitur res cum modo, non concipitur sub alia ratione formali, quā concipiebatur sine modo, sed sub eadem ratione formali cū maiori perfectione, & propterea modus nō dicitur variare rationē formalem constituti, seu illius cui aduenit, aut aduenire concipitur; quando vero concipitur res cum differentiā, tum concipitur sub diuersa ratione formali.

Sed contra hoc, quia, vt iam dixi, quando concipitur res, vt Deus concipitur sub diuersa ratione formali, ac quando concipitur vt ens, tam bene quam quando concipitur vt homo, concipitur sub diuersa ratione formali, ac quando concipitur vt animal.

Nonnulli discrimen ponunt inter modū, & differentiā, quod differentiā sit realitas perfectē conceptibilis absque re, cuius est differentiā, & quod adueniat realitati perfectē conceptibili absque illa. Modus vero non possit perfectē concipi sine re, cuius est modus, nec res illa possit perfectē concipi sine modo, quamuis possit imperfectē.

33. Sed contra primum, quia quacumque ratione diceretur ens non posse perfectē concipi, quin concipiat vt Deus vel vt creatura, poterit etiam dici quod animal non possit perfectē concipi quin concipiat vt rationale, vel irrationale. Secundo, ideo potest dici quod rationalitas, quae est differentiā hominis possit perfectē concipi absque homine, aut animali, quia potest concipi per modum principij quo discursus, aut aliquo simili modo, non ponēdo animal in eius definitione, aut descriptione: sed eodem modo potest concipi, & describi illud, quo contrahitur ens ad Deum dicendo: est id quod potest omnia facere, aut à quo habet esse indepēdens; ergo nulla est illa differentiā, quae assignatur inter modū intrinsecū, & differentiā. Præterea differentiā similitudinis à dissimilitudine non videtur concipi posse, quin concipiat relatio, quae contrahitur per ipsā, nec differentiā intellectiōis ab altera; ergo male discriminatur modus à differentiā per hoc, quod modus non potest concipi absque modificato, differentiā vero possit concipi absque differentiatio, vt ita loquar.

34. Propter hæc & alia, visa mihi fuit semper difficilis hæc cōmunis *Scotistarum* doctrina, quae in ipsomet *Scoto* fundamentū habet: quare aliter conabor, respondere ad obiectionē præmissā, ad quā soluendā hæc doctrina excogitata est. Respondet ergo ad obiectionē distinguendo sequēla maioris: si nihil aliud intelligatur per genus, quā aliquid vni cōtrahibile ad plura distinctæ rationis etiā per differentias, concedo maiorem; si requiratur vltierius quod si quid positūe limitatū, nego maiorem; & similiter distinguo minorem: est absurdū quod sit genus, capiēdo genus primo modo in eo sensu, in quo admissa est maior, nego minorem; in alio sensu, in quo negata est, concedo minorem, & nego consequentiā. Ad probationem maioris, nego sequentium ex eo, quod Deus constaret genere & differentiā, capto genere in sensu concessio, quod esset compositū cōpositione Metaphysica ex gradu perfecti-

bili & perfectiō, modo sibi aut simplicitati suae repugnantis; nam sicut non impedit simplicitatem nec perfectiōnem diuinā, quod includat formalitatem essentia diuinæ & formalitates sapientiæ, iustitiæ, ac relationum, non impedit etiam simplicitatem ipsius, quod includat formalitatem generis, & formalitatem differentiæ seculis imperfectiōibus: & sicut essentia diuinā non est perfectibilis per attributa, aliqua perfectibilitate, quae inuolueret imperfectiōem; similiter formalitas entis in Deo non est perfectibilis per formalitatem differentiæ aliqua perfectibilitate, quae inuolueret imperfectiōem.

35. Dices, disparem esse rationem, quia essentia diuinā est infinita, fundamentaliter & eminenter includit sapientiā, & reliqua attributa, & propterea non facit compositionem Metaphysicā cum ipsis, nec est perfectibilis propriē ab ipsis; ens autem, quod includitur in Deo, vt præscindit à differentiis, seu modis contrahētib; non est infinitū, nec includit eminenter & radicaliter istas differentias aut modos: ergo erit propriē in potentia & perfectibilis perfectibilitate inuolvente imperfectiōem.

Confirmatur, quia ens in creatura est propriē in potentia: ergo & in Deo. Probatur consequentiā, quia secundum se præcisē est eiusdem rationis in Deo, ac creaturis.

Confirmatur secundo, quia *Scotus* expressē dicit quod si daretur conceptus generis in Deo, iste conceptus esset propriē in potentia, & propriē perfectibilis: ergo contra *Scotum* est admittere talem conceptum in Deo.

Respondeo, negando consequentiā: quia licet forte saluetur bene, quod essentia diuinā non faciat compositionem cum attributis, quod radicaliter & eminenter contineat illa, tamen ex alio etiam capite potest id saluari, nimirum ex eo quod sit dependens in existentia sua tam quoad se, quā quoad coniunctionem suam cum illis attributis ab omni causa; ex hoc autem capite potest similiter ostendi, quod ens in Deo non facit compositionem, nec si propriē perfectibile per differentiā contrahentem ipsum ad esse Dei, quia non dependet ab vlla causa, nec quoad existentiam suam, nec quoad coniunctionem cum illa differentiā.

36. Et per hoc patet ad confirmationem, quia, etiam si antecedens esset verum, falsa esset consequentiā, quia ens in creatura est dependens in existentia à causa extrinseca tam quoad se, quā quoad coniunctionem sui cum differentiis, secus autem est de ente in Deo.

Confirmatur hæc responsio, quia secundū aduersarios finitas est principij vel conditio necessario requisita ad potentialitatem & perfectibilitatem inuoluentem imperfectiōem: ergo cum ens in Deo non sit finitū, nec afficiatur vlla ratione finitate, nō poterit esse in potētia aut propriē perfectibile, quantumvis contraheretur per differentiā.

Ad secundam confirmationem respondeo explicando *Scotum*, qui sine dubio loquebatur de conceptu generis, qui abstraheretur à re dependente formaliter, vt patet ex rationibus, quibus illud probat, & ex toto discursu suo, si bene consideretur; non vero de conceptu generis qui tantum diceret formalitatem communem contrahibilem per aliam formalitatem minus communem, & prædicabilem in quid de re includente vtramque formalitatem.

A D D I T I O.

Contra meam doctrinam in hac quæstione, in qua oppositis aliquibus difficultatibus contra doctrinam communem *Scotistarum* de contractione entis, per modos, dico ens posse dici contrahi per differentias, & esse genus; *Mastrius* disp. 2. num. 3. opponit exploratum esse, ens non esse genus, & sufficienter supra ab ipso id probatum. At id non esse exploratum, capiēdo genus in meo sensu, tam certum, quā non sufficienter probatum à *Mastrio*, quod non sit genus, cum enim ipse impugnavit depēdeat à pessima doctrina ipsius de nulla distinctione à parte rei inter ens, & differentias vel modos contrahentes præter virtualem, certe valere nequit: voco autem illā doctrinā pessimā non absolutē quatenus proponeretur à Thomistis & Recentioribus, qui vniuersim negant distinctionem formalem, sed quatenus proponitur à *Scotista*, illam distinctionem alibi concedēte.

ffff

Deinde,

Non sequitur compositio in Deo ex inclusione entis & differentie.

An ens sit genus respectu Dei, & creaturæ

Deinde, quamuis nō daretur distinctio formalis, sed tantū virtualis inter ens & illos modos, aut differentias, adhuc non sequeretur, quin ens esset genus, modo talis distinctio sufficiat, vt asserunt Thomistæ ad rationē generis, & differentia inter gradus metaphysicos prædicamentales. Opponit præterea diuersas illas acceptiones generis & differentia, quas ego adhibeo, esse meram fugam fundatam in doctrina Auerlæ & Arriagæ, quā ipse confutauit in Logica sua q. 1. art. 1. vbi ostendit, quod nisi velimus abuti vocabulo generis & differentia, sed in ea significatione accipere, quā vti sunt sapientiores, ac nostri progenitores, hæc vocabula sonāt duas realitates Metaphysicas, quarum vna est potentialis ad aliā, & per eam propriè perfectibilis, ex quibus proinde ob talem potentialitatem & actualitatem, fit compositio Metaphysica. Vnde Doctor ait 1. disp. 8. q. 3. quod si daretur conceptus generis Deo, esset propriè in potentia, & perfectibilis per aliam realitatem. Nec valet, quod responder Poncius Doctorē non loqui ibi de conceptu generis vt sic, sed de conceptu generis qui abstraheretur à re dependente, id est re finita & limitata. Hæc enim, inquit est frigida Doctoris interpretatio, quia dum ibi loquitur, disputat an Deus sit in Genere, & probat non esse in Genere, nec genere constare: loquitur de genere, vt sic, & secundū rationem formalē generis, nō de genere finito & limitato, quia de hoc nemo dubitat, & laborat in vanum Scotus, quia ab omnibus cōceditur: loquitur ergo de cōceptu generis, vt sic, & probat ex ratione simplicitatis, infinitatis, & necessitatis Dei, quod ei repugnat ratio generis, quia genus ex ratione formali generis, vt sic, dicit realitatem finitā potentialē ad aliā, vt magis communem ad minus communem, & cum ea componibilem. Et quidem, inquit præterea, Genus vt sic realitatem finitam, & limitatam præ se ferre, abstrahendo à Scoti autoritate probatur ex eius doctrina loco citato euidentissimè; nam genus, vt genus, dicit partem essentia, & non totam essentiam, vt per se notum est: ergo implicat in adiecto dari genus infinitum. Probatur consequentia, quia solum finitū potest esse pars aliquis totius: ergo si genus ex ratione sua formali sit pars, debet esse finitū. Probatur antecedens vltimū, quia nullum infinitum potest habere rationem partis: omne enim totum est maius sua parte: infinito autem nihil est maius. Deinde, Genus à sua ratione formali differētiā, quā contrahitur, excludit: sed realitas infinita quantumcumque præcisè sumatur, nequit esse in potentia ad aliā formalitatem, cum infinitū sit cui nihil entitatis deest eo modo, quo possibile est illud haberi in aliquo vno. Cōtra hunc discursum imprimis dico diuersas illas acceptiones generis esse fugā fundatā in doctrina Arriagæ, & Auerlæ, falsum esse; cum sit ipsamet doctrina, quam ipsi proponunt, & si per hoc velit dicere, quod ab illis eam ego accipio, id etiam non minus falsum est: à doctissimis enim Scotistis illā audiui, antequā Auerlā vel Arriagā sua opera imprefferūt aut ad me eorū nomina peruenire. Quod autem fuga non sit, manifestum est, quia per illas acceptiones nullā quærimus euadere difficultatem: nam vel dantur, vel non dantur; de quo non potest esse alia quæstio, quam de nomine, de qua nihil hic curādum: si dantur, certū est in vna ex illis acceptionibus ens esse genus; si non dantur, sed nihil aliud possit esse genus, quod non sit finitum, vt conatur probare Māstrij; tum certum est ens commune ad Deum, & creaturā non esse genus quomodocumque distinguatur à differentiis, vel modis contrahentibus: nec ad euadendam vllam difficultatem, quæ contra hoc opponi possit, recurrendum erat ad illas acceptiones generis: quam ergo, rogo Māstrij, difficultatem fugere volumus, qui illis acceptionibus utimur, per ipsas? Itaque non ad fugiendā difficultatē, sed ad significandum quod dicendum esset, si qui iis vti vellet, ad illas acceptiones recurrimus. Deinde, quamuis velimus persistere in ea significatione generis, & differentia, quā vti sunt sapientes, & nostri progenitores, hæc vocabula non sonare duas realitates Metaphysicas, quarum vna est potentialis ad aliā, & per eā propriè perfectibilis, si loquatur in sensu suo sic, vt velit illas realitates esse ex natura

rei actu distinctas, manifestum est, quia nulli Thomistæ vnquam intellexerunt tale quid per illa vocabula: si velit autem, quod maiores nostri & sapientes per illa intellexerint realitates, quarum vna esset propriè perfectibilis, & altera propriè perfectiua, siue distinguantur actu à parte rei, vt dicunt Scotistæ, siue virtualiter tantum, vt placet Thomistis, imprimis petit principium & Auerlā ostendit contrarium sufficienter, quia communiter dicuntur res diuersæ esse species entis, & eadem proprietate potest dici, quod ens sit genus earum; nec refert, quod opponit Māstrij illam locutionem esse impropiam: nam sufficit ad intentum, quod fuerit in vsu licet impropiè, & optimè assignaretur, quid esset dicendū de ente in illo improprio modo loquendi. Deinde, quamuis non esset vllō modo in vsu, nihil haberet cōtra nos, nisi, quod impropiè loquamur; quid autem hoc ad rem aut veritatē ipsam realem? Præterea, quamuis nō fuisset in vsu apud maiores, adhuc sufficeret iam apud aliquos Authores esse in vsu, vt proponeretur; & sic vitaretur altercatio de nomine. Vltius, quando asserit meam explicationem Scoti non valere, quā dico ipsum dum ait, genus dicere realitatem perfectibilem, loqui non de genere, vt sic, vt inuoluit vtramq; illam acceptionem, quam ego posui, sed de genere prope capitur pro formalitate finita cōtrahibili, & perfectibili per differentiam: præterquam quod gratis id dicat, adhuc sibi ipsi contradicere videtur: nam probat vltius, quod conceptus generis dicat necessārio finitatem, & quod Scotus loquatur de conceptu tali generis: ergo dum ait hic Scotum non loqui de genere in tali acceptione, sed de genere, vt sic, prope cōprehendit meas duas acceptiones, & me male ipsū intellexisse de genere perfectibili, omnino cōtradicit sibi. Rursus, quando probat Scotū non loqui de genere limitato, quia de hoc genere nemo dubitat, etiam sibi contradicit, quia inferius ostendit genus, vt sic, necessārio dicere finitatem in suo formali cōceptu, & Scotum probare ex infinitate, necessitate & simplicitate Dei, quod Deus non constet genere, quia ex ratione sua formali dicit limitationem: ergo secundū ipsūmet Scotum loquebatur de genere, vt dicit limitationē, & si de hoc nullus dubitauit, laborauit in vanū probando, quod erat notū omnibus. Vel ergo falsa est hæc Māstrij doctrina de mente Scoti, vel mea expositio est apta; & consequenter nō est frigida vt vult Māstrij pro solita sua gratia. Confirmatur totum hoc, quia quādo Māstrij ait Scotū non loqui de genere, vt dicit cōceptum realitatis limitatæ ac finitæ, sed de cōceptu generis, vt sic, vel loquitur de conceptu generis communi ad genus limitatū, & genus non limitatū, hoc est, de conceptu generis comprehendente meas duas acceptiones, vel de cōceptu generis nō communi ad vtrumque genus, nec comprehendente vtramq; acceptionem, sed solā rationem generis limitati: si primū manifeste sibi contradicit & veritati, vt patet ex suomet discursu, quo concludere vult, quod genus, vt sic, de quo Scotus agebat, ex ratione sua formali dicat limitationē: si secundū, ergo verum est, quod ego dixi Scotū nō loqui de genere, vt sic, cōmuni ad genus in vtraq; acceptione, de quo genere, vt sic, ego sum locutus: & præterea cū nō detur præterea secundū Māstrij cōceptus generis, vt sic, nisi cōceptus generis limitati: ergo verū est, quod Scotus agebat de genere limitato. Nec tamē in vanū laborauit, quia multi dubitare merito possent, quod Deus cōstaret etiā tali genere si ens esset vniucum ipsi & creaturis, vt docuit Scotus qui propterea conatus est ostendere, quod non, quia conceptus entis, quamuis vniucus, non erat limitatus, ac finitus. Quod si velit Māstrij non dari aliquem conceptū genericū nisi qui sit finitus, & propterea Scotū agere de conceptu generis, vt sic, excitat questionem de nomine & nihil facit in re cōtra me, qui supposui aliam acceptionem generis siue propriā, siue impropiam, & in illa tantū dixi ens esse genus, & Deum constare genere, illud autem impugnari non potest nisi ostendendo suppositionem esse falsā, quod fieri nequit, cum sufficiat ad veritatem ipsius, quod Arriagā & Auerlā ea vtantur, & ego ipse, etiam si nullus alius ea vteretur.

Nec recte etiā probat Māstrij, quod genus, vt sic, dicat limita

limitationē. Quod iam probabo respondēdo ad rationes eius. Respondeo ergo, quamuis infinitum non potest esse genus, quia genus quodcumque in acceptione quacumque, de qua hic loquimur, debet esse cōmune ad res realiter distinctas, & multiplicabile in illas, hoc autem nulli infinito potest competere; quamuis, inquam, hoc ita sit, non recte tamen probatur à Mastroio, quod genus non possit esse infinitum. Vnde in forma nego consequentiā rationis ipsius cum antecedēti probationis; nam aliquid infinitū posset esse pars essentia, hoc est, aliqua formalitas, quæ non dicat adæquatē totā essentia infinitæ formaliter non dicit rationem formalem substantiæ spiritualis infinitæ, & quod aliquid infinitū possit esse pars totius est manifestum; nam sapientia infinita est pars istius totius, quod conflatur ex Deo, & sapientia, hoc est, est aliquid quod non dicit formaliter omnes formalitates inclusas in illo toto, quod addo ne capiatur pars in aliqua alia acceptione, faciendo quæstionem de nomine.

Ad probationem autem antecedentis, nego quod infinitum non possit habere rationem partis, hoc est, aliquis formalitatis, quæ formaliter non dicat omnes formalitates in re, cuius diceretur pars, inclusas, & cum dicat, quod totum est maius sua parte, & infinito nihil possit esse magis; Respondeo distinguendo hanc ultimam partem: infinito nihil est maius realiter, transeat; formaliter nego: potest enim fieri, quod aliquid sit maius vno infinito formaliter quantum ad hoc, quod includat formalitatem istius infiniti, quo diceretur esse maius, & aliam formalitatem distinctam formaliter ab ipso: de quo in sententia Scoti distinguente attributa inter se, & ab essentia, non potest esse dubium.

Ad secundam probationem illius antecedentis, Respondeo distinguendo minorem: nequit esse in potentia dicente imperfectionem, concedo; non dicente imperfectionem nego: & ad probationem minoris dico, quod non sit possibile omnes formalitates repertas in aliqua infinita re includi formaliter in qualibet formalitate ex formalitatibus distinctis, quæ reperiuntur in illa, alioquin essent & non essent distinctæ formaliter, vnde formalitati infinitæ potest addi alia formalitas infinita diuersæ rationis, vt est evidens in nostra sententia.

Sed demus Mastroium sufficienter probare, quod infinitum nō possit esse genus: quid hoc ad propositum? Certe inde non sequitur, quod genus, vt sic, deberet esse necessarium ex ratione formali sua quid finitum; nam posset præscindere à finito, & infinito si detur aliquis cōceptus præcisus à finito, & infinito vniuocus illis. Vidit ipsemet hoc posse opponi contra illā sequelam. Sed replicat hoc non posse dici, quia genus suapte natura importat cōceptum potentialem, & per modū partis, & proinde debet importare cōceptum limitatum, vnde nequit vllus cōceptus transcendens, & præcisus à finito & infinito habere rationem generis. At nō vidit Mastroius in hac ratione se petere principium, dum ait genus, vt sic, in omni acceptione generis dicere cōceptū potentialem aut rationē partis, quæ necessario inuoluat limitationem: quod si loquatur de ratione partis, & potētiā, quæ solum includat formalitatem coniungibilem cum alia formalitate distincta, & cum illa constitutiua rei conflata ex illis duabus formalitatibus, concedo, quod genus dicat tales rationes, sed nego inde sequi, quod ratio generis nequeat conuenire rationi transcendentī. Præter hæc contra me vrget, quando ego confirmo meam responsionem dicendo, quod si finitas sit cōditio requisita ad potentialitatem, & perfectibilitatem inconvēnientem Deo, cum ens vt sic, non dicat finitatem, ipsū non posse esse in potentia, & perfectibile tali perfectibilitate & potentialitate, cōtra hoc inquit vrget eodem numero, quod sit irrationabile, nam potius ex hoc deduci deberet, quod non importet realitatem per differentias contrahibilem. Sed si Mastroius rationabiliter procedere vellet aut posset, deberet ostendere quod id potius esset deducendū, quam quod ego deduxi; & non censurare gratis absque fundamento, vel ratione doctrinam vllam sibi aduersam. Deinde ego non poterā

illud deducere, quia concessi & concedo, adhuc absque præiudicio vllius rationis (quidquid sit de Scoti autoritate) ens, vt sic, esse contrahibile per differentias, quamuis non esset limitatum nec finitū: & dico vltcrius si non sit contrahibile per differentias, debere esse cōtrahibile per modos, non obstante sua transcendentia, nisi velimus destruere principia omnia quibus probatur distinctio formalis. Præterea n. 133. vrget cōtra me arguēdo cōtra me sicut ego arguo contra alios Scotistas, asserentes ens nō esse genus, nec facere compositionem in Deo, quia contrahitur per modos, & non per differentias. Contra hos sic, inquit, arguit Poncius: quia si potest stare contractio entis ad Deum, & creaturam per modos, & non per differentias, potest similiter stare contractio substantiæ ad materialem & immaterialem, & idem est de quocūque gradu superiori per modos absque differentis, & sic nulla daretur differentia, & omnia essent simplicia ac carentia compositione metaphysica: Mastroius autem eodem modo vrget cōtra me: quia si potest in Deo, saluari ratio generis, & differentia absque metaphysica compositione inuolvente imperfectionem, idem possit dici de creaturis. Respondeo, meum argumentum valere contra aduersarios, non autem hoc Mastroij contra me; quia secundum omnes ad compositionem metaphysicam inuoluētē imperfectionem sufficit limitatio extremorū; talis autem reperitur in creaturis, nō vero in Deo; vnde quāuis possit stare ratio generis, & differentia in Deo absque compositione imperfecta; non poterit in creaturis, & quod in creaturis reperitur limitatio, & imperfectio ostendi sufficienter, quia habent dependentiam à causā extrinseca in coniunctione reali, & physica suarum formalitatum, non habet autem Deus talem dependentiam. Contra hoc autem replicat Mastroius sic posse Scotistas dicere, quod contractio entis in Deo sit per modos, & non per differentias, quia sit cum independentia; contractio autem quæ sit cum dependentia sit per differentias, & non per modos. At hic certe Mastroij discursus habet extremam dependētiā ab aliquibus principiis, quibus caret, vt bonus sit. Sed respondeo posse quidem sic responderi faciendo quæstionē de nomine: sed ego non argui contra illos capiēdo differentiam, & modum in illa acceptione, sed supponendo acceptionē modi & differentia, quā ipsi utebantur & sic procedit optime meum argumentum. Quod si vellent mutare acceptionem & occasione nouæ acceptionis accipere ex mea doctrina, non contenderem cum illis, nec haberemus litem nisi de nomine, cuius quamcumque partem libenter ipsis concederem. Deinde vrget eodem n. 8. sed contra, quod illud meum principium sit falsum nempe independentiam in Deo esse rationē diuinæ simplicitatis, & dependentiā in creaturis esse rationem compositionis: quia, inquit, ratio diuinæ simplicitatis, per quam de Deo demonstrari potest per se, & immediatē est infinitas, & ex tali medio eam Doctor demonstrat 1. d. 8. q. 1. quia omnē cōponibile habet rationem partis, quatenus caret perfectione eius, cui est componibile; repugnat autē infinito, quod est actualissimū omnino, perfectione aliqua carere & habere rationē partis: ergo ratio vnde immediatē deducitur diuina simplicitas, nō est independentia, sed infinitas: dixi autem immediatē (inquit) quia mediātē & materialiter concedi potest Deū esse summē simplicem, quia est indepēdens. Ad quod subiūgit paulo post, quod si per impossibile dari posset ens infinitum sine indepēdētia, adhuc cōsisteret summa ipsius simplicitas, & si per impossibile daretur aliquid finitū indepēdēs, non adhuc esset summē simplex: non ergo ex dependentia, vel independentia deduci debet consequentia formali rerum simplicitas aut componibilitas, sed præcisē ex infinitate, vel finitate. Quod vltcrius probat ex Aristotele, qui dergens radicem compositionis, non eā deducit ex causis extrinsecis, sed intrinsecis; quia scilicet cōcūntia simul habent rationem partis, & vnum se habet vt actus, & alterum vt potentia, quā doctrina Scotus frequenter vtitur: ergo vt habeamus rationem per se & proximā simplicitatis aut componibilitatis rerum, impertinens est recursus ad dependentiam, vel independentiam à causis extrinsecis.

Denique *n. 134* asserit paritatē meā de diuina essentia in ordine ad attributa ac attributorū ad inuicē ad meū propositū declarandum de vnione generis, ac differētiā in Deo absque compositione, esse omnino ab simile; quia vt ait Doctor *1. d. 5. q. 2. L. & d. 8. q. 4. ad 1. principale* diuina natura ob suā formalem ac radicalē infinitatem omnes formalitates tam relatiuas, quam absolutas perfectissimē sibi identificat: perfectio enim identitatis excludit omnē compositionē, & quasi compositionem, quā identitas est propter infinitatē, quia idem non aggregatur, nec componit cū seipso: at genus & differētia nō ita inter se realiter identificantur, sed tantummodo ratione tertij in quo vniūtur, à quo si abstrahatur tollitur omnis ratio identitatis, vt cōstat de animalitate & rationalitate, & ratio est, quia neutrum habet rationē infiniti, cum ambo habeat rationē partis & non totius. In quo notat obiter me adducere hanc disparitatem pro Scotistis ad eam postea confutandum, sed id tamen me facere ineptē, dico. *n. inquit*, à Scotistis responderi posse disparē esse rationem, quia essentia diuina radicaliter, & eminenter sapientiam includit aliaque attributa, & propterea non facit compositionem cum ipsis, nec est perfectibilis per ipsas; quā etiam instantiam adfero, inquit, pro Scotistis *d. 10. n. 58. & confuto*, quia aliquid continens virtualiter aliud, & radicaliter, potest eum ipso facere compositionem physicā ac metaphysicā, vt pater de aqua respectu frigoris, & de homine respectu risibilitatis: ergo quod essentia contineat attributa virtualiter, non impedit quo minus faciat compositionem cum ipsis: omnino, inquit, ineptē facit Poncius Instrumentum pro Scotistis, quia nec Scotus nec Scotistæ dicunt essentiam ideo cum attributis compositionem non facere, quia illa virtualiter continet ac eminenter: non enim in Deo continentur hoc modo perfectiones simpliciter simplices, quales sunt attributa; sed hic modus continentie conuenit perfectionibus secundum quid, quia in eo continentur perfectiori modo, quam in seipsis, at perfectiones simpliciter simplices continentur in Deo formaliter, seu secundū proprias formalitates: sed ratio quam adfert Doctor, cur diuina essentia non faciat compositionē cum attributis est perfectā identitas cum eis, & per consequens continentia identica & vniūta, non autem virtualis & eminentialis, quia longē diuersa est ab illa, nec inter se cōfundi debet.

Subiungit denique aliam disparitatem inter genus & differētiā, ac essentiam & attributa, quod attributa ob suam perfectā infinitatem sint sibi inuicem perfectē identificata: secus est de genere, & differētia, quia sicut vtrumque rationem partis habet, ita neutrum potest esse infinitum, & quia attributa ad inuicem comparata sunt perfectiones disparata, omnesque sunt in vltima actualitate ex vna parte, & ex alia sunt perfectæ eadem inter se ratione infinitatis; secus est de genere & differētia. Maneat ergo, inquit, ens genus non esse, nec Deum constare genere & differētia; quia hoc argueret in eo compositionem & imperfectionem, ob quam rationem cum exclusisset Scotus Deum à genere *1. d. 8. q. 3. in consulto*, inquit, eam negat Poncius, vt suam adduceret prorsus futilem: probat enim Deum excludi à genere & Prædicamento, quia Philosophus non voluit diuidere in prædicamenta, nisi entia creata & finita; quæ sane ratio est manifesta petitio principij, hoc est enim quod disputatur, an Aristoteles ita prædicamenta disposuerit.

Ad hunc discursum respondeo negādo, meū principijū falsum esse, quo ex independentia, quam habent formalitates diuinae in sua vniūtate à causa extrinseca, colligo simplicitatem Dei non obstante pluralitate formalitatum in ipso repertarum: ad id autem, quod contra opponit Mastrius. Respondeo primo, quamuis concederē totum, non facere contra me, quia non dixi, quod ex independentia possit proximē, & immediatē colligi simplicitas, sed quod possit ex ipsa colligi, siue proximē id fiat, siue remotē; vnde apparet Mastrium me non intellexisse. Imò Scotus ipse ex necessitate Dei, & independentia, quā habet à causa efficiēte probat simplicitatem ipsius ex partibus essentialibus in illo ipso loco à Mastrio citato; vnde dum

asserit impertinentē esse recursum ad causam intrinsecā in probanda simplicitate, vel Scotum non intellexit, vel ipsum impertinentē facit. Respondeo secundo, non tantū materialiter, vt ipse asserit, aut remotē colligi posse simplicitatem diuinā, quæ arguit perfectionē, sed proximē, & formaliter ex independentia; quia simplicitas quæ arguit perfectionem excludit pluralitatē formalitatum, quæ possint coniungi, vel non coniungi à parte rei cū dependentia à causa extrinseca, & non excludit pluralitatē aliarum formalitatum, vt patet ex pluralitate attributorū, & relationum diuinarū: ergo eo ipso quo cognoscitur, quod sit talis independentia in vnione aliarum formalitatum, sequitur formaliter & proximē, quod sit simplex simplicitate, arguente perfectionem, de qua hic loquendum.

Vnde tam facile, quam asserit Mastrius, quod si per impossibile daretur ens infinitum cum dependentia, aut finitum sine dependentia, illud esset simplex, & hoc non esset, à me negatur, & in eo asserendo petit principium; ego vero satis probaui meam partem.

Quod autem dicat Scotum probare ex infinitate simplicitatem, iam dixi non esse ad rem. Sed addo nō videri mihi Mastrium dum hoc adducit contra me, intellexisse Scotum: nam certe Scotus non voluit infinitū non posse habere rationē partis, provt pars dicit aliquid ineluctum in toto aliquo simul cum alio totum constāte: nam certum est personam diuinā esse aliquid totum constitutum ex essentia diuina & personalitate, & in sensu iam dicto essentiam diuinā infinitam esse partem intrinsecā ipsius. Imò Deus potest esse pars realis, & physica totius aggregati ex ipso, & reliquis entitatibus realibus, & physicis; nec voluit etiam Scotus, quod infinitum non posset carere aliqua perfectione, hoc est, non habere formaliter distinctā, & vniūtatem cum ipsa: certū est enim in Scotistarum sententia, quod essentia diuina sic ceteris attributis.

Itaque Scotus voluit infinitum non posse esse partem, quatenus pars diceret imperfectionē, & non posse etiam carere aliqua perfectione, quatenus carentia illa diceret imperfectionem. Esse autem partem imperfectā & carere aliqua perfectione, imperfecto modo est, posse coniungi cum dependentia à causa extrinseca cum aliqua perfectione distincta siue formaliter, siue realiter, cum qua si non coniungeretur esset realiter imperfectum, & hoc est illud, quod repugnat infinito secundum Scotum: quod si in hoc sensu intellexit Mastrius Scotum, male adduxit ipsum contra me, qui hoc ipsum doceo. Si autem non intellexit in hoc sensu, certe male intellexit ipsum.

Ad probationem ex Aristotele respondeo primo, negando consequentiam.

Respondeo secundo, Aristotelem intelligendum iuxta iam dicta de Scoto; sic autem non facit contra me, nec fauet Mastrio; vnde vel illum non intellexit, vel male eum contra me ad suum propositum adduxit.

Ad paritatem meā de vnione generis & differētiā, ac essentia & attributorum ac relationum, quam dicit Mastrius ab similem. Dico id non probari sufficienter à Mastrio; nam quamuis diuina essentia ob suā radicalem infinitatē perfectissimē sibi attributa & relationes diuinas identificet, hoc est, tam perfectē, quam fieri potest, & propterea non possit facere compositionem cum ipsis, quæ arguat imperfectionem, quod addo ad vitandā questionem de nomine, hoc nihil mihi obstat: nam eodem modo genus, & differētia Dei, perfectissimē sibi identificarentur; quia differētia, quam ego ponerem in ipso esset infinita non minus, quam essentia, imò infinitas essentia esset ipsamet infinita ipsius differētia, aut ab ipsa procedens tanquam constitutiuo intrinseco ipsius: ergo perfectissimē deberet sibi identificare, quidquid realiter identificatur sibi, & propterea non faceret compositionem cum illo magis, quam facit cum relationibus & attributis: nec refert, quod ratio generica entis, quam contraheret non esset infinita, tum quia gratis requireretur infinitas vtriusque extremi; tum quia essentia diuina ratione infinitatis perfectissimē sibi identificat relationes, quæ secundum Scotum, vt communiter saltem intelligitur, non dicunt infinitatem formaliter.

Quando

Quando autem dicit Mastrius Genus & differentia, non identificari perfectissime, sed ratione tertij, dâdo hoc habere sensum aliquem commodum, (de quo si ratio spectetur, dubitari posset, sed id modo nolo examinare, velim autem ut Mastrius ex ratione id probaret,) dico id intelligendum de differentia finita, non vero de infinita, qualis esset illa, quæ poneretur in Deo. Et si dicas repugnare differentia infinitam, nisi id probaveris petes principium; & ego nō curo de nomine differentia, per quā intelligo formalitatem actu distinctā formaliter à formalitate entis, & contractivā ipsius ad Deum, quam contendo, si rationē spectes, & seclaudas Scoti autoritatē, quæ falsus sum videri eam negare, dari posse in Deo. Cōfirmo hoc ex ipso Mastrio, quia ipsemet fatetur rationem cur animalitas, & rationalitas nō identificentur perfecte, sed ratione tertij esse quia neutrū est infinitū; ergo differentia, quæ poneretur in Deo, cū esset infinita, identificaret sibi genus perfecte, & nō ratione tertij. Iā videamus an ego hanc Mastrij disparitatem adduxerim inepte pro Scotistis. Quæro Mastrī an illā ipsam adduxerim, an aliam: si illam ipsam, ergo non inepte, quantum ad rationem tuā, quæ probat inepte adductam, quia nec Scotus, nec Scotistæ adferunt disparitatem meam. Si aliam, cur inepte, quia scilicet, nec Scotus, nec Scotistæ ea vtuntur. Sed quid inde? an propterea si ego pro iis aliam disparitatem adducere, id facere non possem, aut inepte faceretur id stupidū esset imaginari: quoties enim adducimus, & bene pro aliis, quorū sententiam impugnamus, responsiones, quibus ipsimet non vtuntur; quia scilicet possent iis vti, & fortassis mouerent aliquos ad tenendam ipsorum sententiam: nec refert, quod responsiones illæ non essent bonæ, quia quamuis reuera bonæ non essent, tamen nisi impugnarentur, posset aliquibus apparere bonæ, & propterea vtiliter & non inepte adduci ac impugnari possint. Sed fortassis Mastrius propterea inepte me adduxisse suam disparitatem asseruit, quia volui illam adducere tanquam talē, quā vteretur Scotistæ, hoc est enim, quod prætere videretur & propter quod dicit id me inepte fecisse; quia nec Scotus nec Scotistæ ideo negant essentiam diuinam facere compositionē cū attributis, quia continet illa virtualiter & eminenter. Do autem Mastrio gratis id ita me fecisse, sed nego id factum inepte, quia quidquid sit de Scoto certe multos audiui Scotistas vtētes illa ratione, & in re ipsa videri posset Scoti ratio in loco à Mastrio citato paulo ante, dū ait essentiam ob radicalē infinitatē perfectissime sibi identificare attributa & relationes, & propterea nō facere cōpositionē cū ipsis; nā videri posset illa radicalis infinitas propterea sufficere ad identificandā sibi illa alia, quia ob illā essentiā contineret illas virtualiter, aut eminenter: nō dico hoc voluisse Scotum, sed posse id videri Scotistis, qui illa ratione vtuntur, an autem in hoc errauerint, nec ne mea nō refert; sufficit mihi ad probandū, quod nō inepte adduxerim illā disparitatem dâdo etiā Mastrio, quod iam dederā, aliquos Scotistas ea vti inter quos fateor me aliquando fuisse. Addo rationē, quā probat Mastrius, nec Scotū, nec Scotistas ea disparitate vti, non sufficere, nimirū quod perfectiones simpliciter simplices non cōtineantur in Deo virtualiter aut eminenter, sed formaliter, seu secundum proprias formalitates: nā si per hoc intelligat, quod in Deo realiter considerato reperiantur formaliter perfectiones attributales, seu simpliciter simplices, & quod perfectiones tantum create reperiatur in ipso virtualiter aut eminenter, id quidē verū est; sed ineptissimū ad propositum, quia ego nō loquor de Deo, vt sic considerato, vt est manifestū, sed de essentia diuina aut Deo, vt dicit prædicata essētia, & vt distinguitur formaliter ab attributis; si sic autem loquatur vt loqui debuit, si me intellexit, falsum est in principiis Scoti, attributa in ipso formaliter contineri, seu secundū suas rationes formales, quia manifestum est, quod tantū radicaliter, aut virtualiter aut eminenter in ipso cōtineantur. Quod etiam addit rationē Scoti, cur essentia diuina non faciat compositionē cum attributis, esse perfectam identitatē cum eis, & per consequens cōtinentiam identitificam & vnitiuam. Respondeo primo, quamuis id verū

esset, non facere aliquid, nec ad probandū, quod mea patiras sit inepte adducta, quia de hoc nihil dixi, nec pro, nec cōtra; nec etiā ad probandum, quod si genus & differentia essent in Deo, facerent compositionē, quia hoc non obstante haberent perfectā identitatē ob infinitatē differentia, & non finitatē entis. Respondeo secundo, instari posse æquē contra illā rationē Scoti, si diuersa sit in re ab illa, quā ego adduxi, ac contra hanc; quia videri posset esse perfectam identitatē inter humanitatē ac risibilitatem, si talis est inter essentiā, & attributa ac relationes, & fortassis non posse dari vltimate sufficere disparitatē in re ipsa, quæ faciat ad propositum, nisi recurrendo ad independentiā, quam habet identitas essentia cum attributis ac relationibus, & dependentiam, quā habet humanitas ac risibilitas; quod est meum intentū. Ad alterā disparitatē de infinitate attributorū, & infinitate generis ac differentia non facit ad rem, quia differentia, quæ esset in Deo esset infinita vt sapius dixi, vnde nō faceret compositionē cū ente: & deinde quamuis attributa sūt infinita, nisi ex hoc sequeretur independentia in vnibilitate, non sequeretur quin facerent cōpositionem; vnde si per impossibile duæ perfectiones infinitæ posset cōiungi realiter à parte rei, omnino facerent compositionem. Eodē modo nihil facit etiā ad rē altera disparitas ipsius, quod attributa sint perfectiones disparatæ inter se; hoc enim nihil impedit compositionem, sicut nec impedit compositionē albedinis, & dulcedinis in lacte, quod sint disparatæ, & quod vnūquodque ex ipsis sit in suo genere in vltima actualitate; quod autē vltius attributa sint infinita, patet etiam ex iam dictis non esse ad propositū.

Non ergo sequitur sufficienter ex dictis Mastrij, quod non detur ratio differentia & generis in Deo; & quamuis Scotus negare videatur rationes tales in Deo, quia inde sequeretur in ipso compositio; tamen vel hoc intelligendum de genere inuolvente imperfectionem; vel adhuc vrgeri posset, gratis id asseri à Scoto, quod quidem ego nō dico ad persuadendum, quod non sit à parte rei verum, vt sapiissime professus sum; sed ad significandam probabilitatem alterius modi loquendi, quam malui candide fateri, quā dissimulare, & vt democasionem Scotistis id probandi ac declarandi vltius contra eos, qui Scoti autoritate noli mouerentur.

Ad vltimum, quod opponit me futiliter respondere Deum excludi à genere prædicamentali, quia Philosophus diuisit ens tantum finitum in Prædicamenta, vnde cum Deus non sit finitus, nequit esse sub genere Prædicamentali.

Quam responsionem probat Mastrius fulem, quia in ea petitur manifeste principium; hoc est enim de quo quæritur. Sed hoc ego tā facile nego quā ab ipso asseritur: nam cōstat iam ex communi Philosophorum cōsensu ipsum non aliud ens diuisisse in prædicamēta, quā ens finitum; vnde omnes fere finitatē requirunt, tanquā vnā ex conditionibus requisitis ad hoc, vt aliquid ponatur in Prædicamētis Aristotelis; quomodo ergo hoc supponendo ego peto principium præsertim cū agō contra illos qui id mecum supponunt: Deinde asserendo, quod Philosophus negauerit Deū poni in prædicamento, quia ipse voluit ordinare prædicamēta ex rebus finitis: assignari potest optima ratio cur Deus non ponatur sub genere vllō prædicamentali Aristotelico, tenendo vero quod Aristoteles poneret in Prædicamentis quæcumque continerentur sub genere, siue genus esset finitū vel non finitum, non potest bona ratio assignari cur Deus non collocaretur sub genere; nisi aliunde probati posset Deū non constare tali genere, ergo cum supponam ex dictis non posse id probari, magis consulo honori Aristotelis asserendo, quod voluerit sola entia finita collocare sub genere, quam dicendo oppositum; & hæc ipsa ratio sufficit, vt ita exponatur absque petitione principij.

Non ergo futilis est mea ratio; nec in ea peto principium. Sed vtraque hæc censura rectius cadit in Mastrium, de quo propterea non tantum hic, sed fere semper, cum ex se censorem agit, recte dici potest: Incidij in foueam quam fecit.

De modis intrinsecis.

Hic præter principale intentum meum impugnandi tantum, quæ contra me proponit Maftrius, placuit examinare quæ in articulo primo quæst. 6. huius disputationis habet de natura modi intrinseci, eo potissimum quod, quamuis de eo ipse etiam sæpe loquar, nunquam ramen per se directè de eius natura vt opponitur differentia tractauerim; quod ideo accidit quia apud me ipsum semper iudicaueram difficile valde esse ipsum à differentia discernere, & videbatur præterea omnem difficultatem, ob quam euitandam excogitatos fuisse huiusmodi modos intrinsecos existimabam, solui posse, quauis eorum loco substituerentur differentia; vnde putabam id omittere consultius quam Tyronum præsertim, teneriora ingenia subtiliori ac magis curiosa quam, ni fallor, aliis vili, discussione differentia; si quæ intercedit inter hos modos ac differentias, confundere, oblata ramen hac occasione, quam Maftrio debeo; quis meus sensus sit explicabo, sed prius ipsius Maftrij doctrinam examinabo.

Antequam autè ipsam rem aggrediar aduerto mirabile esse quod ab ipso initio asserit, veteres Scotistas cum de modis intrinsecis plurima differant, de extrinsecis nec verbū facere; modernorū vero totam Philosophiam ac Theologiam illis cōtēta esse adeo, vt si huiusmodi entitates modales abstuleris, tota eorū doctrina ruat; vnde cū modi extrinseci in eorū sētētia tā modicæ sint entitatis, vt rebus semper petant esse affixos, neque seipsis subsistere possint, planè eorum doctrina fulcris nimium imbecillibus innititur, quod tamē, vt temperet censuram, iocose dictū vult. Hoc valde mihi mirabile apparet; nam quidquid sit de nomine modi, quoad rem ipsam veteres Scotistæ, & quotquot alij admittunt relationes extrinsecas aduenientes ad saluandas denominationes aliquas reales, quas putant sine iis saluari non posse, tam frequenter de modis loquuntur, quam vlli moderni, & tam eorū est contenta Theologia ac Philosophia illis modis quā Modernorum, quos propterea si abstuleris, etiam tam corruat necesse est illorum Philosophia ac Theologia, quā horū; & cum illi etiā dicant, & necessario dicere debeant illas relationes esse necessariò subiectis affixas & tam exiguæ entitatis vt nequeant per se subsistere, sequitur eorum doctrinam tam imbecillibus fulcris inniti quam Modernorum. Inter quos & illos quoad hos modos, non potest esse difficultas vlla alia quam vna nominalis de nomine modi, in qua neque veteres cum illis multum contenderent, & alia realis, quam in Logica examinaui, de natura horum modorum, an sint scilicet entitates absolutæ, an vero pure respectiuæ, quæ duæ difficultates nihil faciunt ad hoc vt vtrorumque Philosophia ac Theologia non sit æque contenta entitatibus illis quæ requiruntur ad illas denominationes reales saluandas, & æque innixa imbecillibus fulcris.

Aduerto secundo, Probationem, quæ hic Author n. 143. probat ex natura modi, quæ petit necessario esse affixa subiecto, ipsū esse pure respectiuū, & non absolutū, quia scilicet omne accidēs absolutum, quæ tale, potest diuinitus cōseruari sine subiecto, & soli accidenti relatiuo, quæ tale, id repugnare, nō videri sufficere ex suppositione alterius doctrinæ ab ipso admissæ eodem numero, de subsistentia, quod scilicet, sit quid absolutum, cum tamen non possit diuinitus per se subsistere: nam certe si subsistētia, nonobstante quod sit quid absolutum, non possit per se subsistere, ex eo quod modi alij, de quibus loquimur, essent absoluti, non potest efficaciter probari quod possēt per se subsistere, neque quod debeāt esse pure respectiuī.

Neq; disparitas quā Maftrius adfert, inter illos & subsistentiam, collit difficultatem, nempe quod subsistentia sit modus extrinsecus naturam determinans in esse specifico, individuali, nam certum est, quod non sit modus ita intrinsecus quin realiter, seu modaliter, ita distinguatur à suo subiecto, vt possit subiectum esse sine illo; hoc autem supposito, si tamen non possit esse sine subiecto, licet sit absolutū, etiā modi alij qui extrinseci dicuntur, quamuis essent absoluti, possent esse talis naturæ, vt non

possent esse sine subiecto; nec prorsus facit ad rem, quod sint extrinseci aut intrinseci, aut determinantes naturā hoc vel illo modo, sed idem omnino dici potest de illis, quod dicitur de subsistentia, si hæc sit quid absolutum & distinguatur realiter à subiecto, quantum ad hanc rationem petitam ex eo, quod sint absoluti; vnde si non possint sic existere, ex alio capite deduci debet, & non ex ratione relatiui, vt mihi videtur manifestū: nec video bene quomodo moderni defecerint in discernēdis modis intrinsecis ab extrinsecis, vt imponit illis hic Maftrius.

Aduerto tertio, circa illud quod dicit n. 145. contra descriptionem modi ab aliquibus traditam, nempe illū esse qui nec diuinitus separari possit à subiecto. Quā descriptionem ait Maftrius deficere, quia non explicat quidquid est de ratione modi, cum non explicet munus eius; tum quia conuenit aliis à definito, forma. n. in sētētia Thomistarū nequit esse diuinitus absque materia, nec passio sine subiecto, nec in nostra sētētia totum sine partibus, cum tamen nihil horum sit modus. Cōtra quæ discursū opponi posset primo, quod ad bonam descriptionē non requiratur, quod explicetur quidquid est de ratione rei descriptæ; sed sufficere quod posset per descriptionē discerni res descripta à quacumque alia re, & certe aliās vix vlla bona descriptio daretur in rerum natura. 2. Quod falsum sit in sententia Thomistarū formā non posse esse sine materia, quamuis. n. dicant materiam non posse esse sine aliqua forma, non dicunt tamen, quod sciam, formā non posse esse sine materia; & si dicerent etiā, adhuc nō sequeretur descriptionem prædictam conuenire aliis: nā ille, qui sic modum describeret, negaret illam sententiā Thomistarū esse verā, & vt definitio esset mala, probari deberet quod illa sētētia esset vera. 3. dici posset de passione quod, si esset realiter distincta à subiecto, aut posset separari aut falsa esset sētētia Thomistarū oppositū docēs; nec conueniret ipsi illa descriptio; aut si esset vera, tū esset vocata modus nō minus, quā existētia aut subsistētia; aut quicūque alius. 4. Illud de toto quod ad Scotistas pertinet, non habet vllam apparentiam, neque. n. totum subiectatur in partibus aut habet vllum subiectū sine quo separari non possit. Contra etiam impugnationē, quæ reicit, eodem numero, Hurtadi descriptionem dicentis modum esse actuale determinationem rei indifferētis; tum quia explicite non declarat inseparabilitatē modi à subiecto; tum quia cōuenit actui vitali v.g. intellectiōni, & vltimæ dispositioni materiæ ad formam substantialem, quarum neutra est modus; & si dicatur intellectiōnem non determinare nisi mediante vnione, Maftrius ait hoc non sufficere, quia hoc ad summū probat vnionem determinare potentiam ad cognitionem, non autem ad obiectum nisi media cognitione. Contra inquam hanc impugnationem vrgeri potest primo quod sufficēter declaratur inseparabilitas ex eo, quod dicatur modus esse actualis determinatio, quæ scilicet habeat ex essentia sua actualiter determinare; neque. n. hoc ipsi cōpetere posset, si esset separabilis. Accedit ad hoc illud de inseparabilitate fuisse suppositum ex reliquo discursu Hurtadi & cōmuni Authorum consensu; vnde non erat necesse, vt exprimeretur explicite. Secundo, Vltima dispositio ad formam non est actualis determinatio ipsius ad formā in sensu, in quo debet intelligi descriptio Hurtadi, quia potest esse de potentia absoluta sine forma. Tertio, Bene responderi Hurtadus ad instantiam de intellectiōne, quia cum indigeat vnione vt determinet potentiam ad obiectum, non est determinatio actualis subiecti in sensu Suarij, quia seipsa non determinat.

Denique contra ea quæ opponit descriptioni Arriagæ asserentis modum esse actuale informationē subiecti, nempe quod non sit cōuertibilis cum descripto, quia nō omnis modus est talis informatio: informatio enim est vnio materiæ cum forma, dantur autē alij modi præter vnionē. Cōtra hoc in quā obici potest, quod nō videatur intellexisse Arriagā; nā Arriaga voluit quod illud quod seipso informat, seu adhæret subiecto sit modus; sic autē intellecta descriptio eius conuenit omni & soli modo.

Aduerto quarto, definitionem quæ ipsemet Maftrius n.

Relicetur
descriptio
Mastrii
na modi
intrinsici.

146. describit modum extrinsecum esse formam necessario subiectum afficientem, dando illi aliquid, quod est extra essentiam totam ut indiuiduam, & existentem in rerum natura, & explicatione eius nonnullas pari difficultates.

Prima est quod tota definitio videatur convenire subsistentia, supposito quod hæc sit quid absolutum, nam tam necessario afficit subiectum quam vllus modus & dat ipsi aliquid, quod est extra naturam specificam, ut indiuiduam ac existentem in rerum natura.

Secunda est quod falsum videatur, quod in explicatione dicit proprium munus modi esse nouam entitatem non adferre; nam si loquatur de noua entitate distincta à modo, certum est, quod modus vnionis adferat materiam nouam entitatem formam; si vero velit quod ipsemet modus non sit entitas, id etiam æque falsum est, & maxime in ipsiusmet Mastrii sententia qui asserit modos esse res ac propterea non modaliter tantum, sed realiter distinguui à suo subiecto.

Tertia est quod, si per illam particulam definitionis dando illi aliquid quod est extra essentiam, intelligatur, ut ipse explicat, quod non spectet ad essentiam rei sed ad perfectionem ac complementum ipsius, omnino frustra addebatur, nam hoc intelligebatur per hoc quod esset forma necessario afficiens subiectum; nam eo ipso debet esse extra essentia subiecti, neque enim aliquid, quod est de essentia subiecti potest afficere necessario subiectum.

Quarta est quod asserit in explicatione modum extrinsecum præsupponere rem existentem & subsistentem; hoc enim subsistere nequit; neque enim vnio materiam ad formam supponit vllam rem subsistentem, cui aduenit, nam præsupponitur subsistentia totius, quod sequitur ad illam, præter quam non est alia in materia.

Quinta est quod asserat per id quod dicitur in descriptione, modum dare esse, quod est extra essentiam ut indiuiduam & existentem: significari discrimen modi intrinsici & extrinseci; hoc autem videtur falsum, quia, ut ante dixi, secundum ipsum subsistentia est modus extrinsecus, & tamen dat esse quod est extra essentiam, ut indiuiduam & existentem. Omitto alia quæ contra reliquam partem explicationis ipsius vrgeri possunt.

Quid mo-
dus ex-
trinsecus.

Quinto facilius posset Mastrius modum ut sic extrinsecum qui opponitur modo intrinsecum, de quo hic per se agitur, describere esse relationem actualem vnus rei ad aliud; nam supposita sententia Scoti, iuxta quam sufficeret Scotista describere modum omnino hæc descriptio conueniret omni & soli modo tali, & sufficienter declararet naturam & munus ac inseparabilitatem eius.

Quod si vellet abstrahere in definitione modi ut sic à sententiis particularibus, quæ sunt de natura aliquorum modorum, an scilicet sint absoluti, vel respectui, dando descriptionem, quæ vera esset in quacumque ex illis sententia, posset dicere non exponendo se vlli difficultati, nec admiscendo obscuritatem, modum esse aliquid separabile à re, habens ex se essentialiter esse determinationem actualem ipsius; nam hæc conuenit omni & soli modo, siue aliqui sine absoluti & aliqui relativi, siue nō; sed potius omnes sint absoluti, aut omnes relativi.

Hæc sufficit aduertere circa ea quæ dicit Mastrius de natura modi extrinseci, ex cuius naturæ declaratione mirum videri posset quod ait n. 147. facile inuestigari posse naturam modi intrinsici, cum tamen, ut patet ex reliquo ipsiusmet discursu, non sine magna difficultate in eius declaratione laboret; nec adhuc eam sufficienter declarauerit ut statim videbitur; nec prorsus aliquid dixerit in explicando modo illo extrinsecum, quod vllam difficultatem, ex iis quæ moueri solent contra modum intrinsecum tollat, & sine quo æque facile declarari posset ac si nullo modo proponeretur, aut non darentur vlla ratione modi extrinseci. Sed vt veniamus ad principale intentionem de natura modi intrinsici.

Relicetur
descriptio
Mastrii
na modi
intrinsici.

Imprimis Mastrius eodem num. 147. asserit modum intrinsecum aduenire realitati & naturæ, iam in suo esse essentiali, & quidditati constitutæ; ita, inquit, omnes Scotista, & præsertim Formalista tract. formalit. Maygon. 1. d. 42. q. 4. Trombeta p. 2. a. 2. ubi docet modum in-

intrinsecum in hoc à differentia secerni, quod non intrat quidditatem rei; quod & probat quia nullum posterius est de essentia prioris; sed modus extrinsecus est posterior quidditate.

Nolo hic examinare quænam sit sententia Scotistarum. Sed contra hanc doctrinam cuiuscumque sit, occurrit primo, quod si loquatur de quidditate & essentia rei specificæ, omnino falsum videatur, quod modus intrinsecus adueniat ipsi aut eam sequatur, nā certe si detur vllus modus intrinsecus, maxime finitas erit talis, sed certum est finitatem non aduenire formaliter essentia hominis, nec eam illa esse posteriorem, nam nulli gradus metaphysici superiores rationalitate adueniunt essentia hominis, aut sunt ipsa posteriores, gradus autem entis finiti est superior illa essentia; ens enim finitum est, quod diuiditur in Prædicamenta iuxta ipsum Mastrium; ergo gradus finitatis repertus in homine nō est posterior homini; sicut nec ipsemet gradus entis; nec aduenit ipsi, sed potius præsupponitur, quod si nō velit, modum esse posteriorem naturæ completæ specificæ, sed quancumque formalitate cuius dicitur esse modus, ita scilicet ut finitas verbi gratia sit posterior formalitate entis, cuius dicitur modus, & perfectio animalitatis sit posterior animalitati & nō sit de essentia eius, sed adueniat essentia ipsius; hoc totū competit differentia, nā rationalitas etiam aduenit animalitati, & est posterior ipsa nec est de essentia ipsius.

Secundo n. 148. explicans quomodo modus intrinsecus dicatur intrinsecus, asserit non ideo eum sic vocari, quia intrat quidditatem, quia sic haberet se ut differentia; sed quia est realiter idem subiecto modificato, & quia etiam est cum eo intimior passione, quod probat ex Scoto quodlibet S. C. asserente quod *in finitas intensiva dicitur modum intrinsecum illius entitatis cuius est, sic intrinsecum, quod circumscribendo quodlibet, quod est proprietas, vel quasi proprietas eius; adhuc infinitas eius non excluditur*. Quæ de causa, inquit Mastrius, Scotista aiunt modum propriè non pertinere ad secundum modum dicendi, in quo passio dicitur de subiecto, sed ad primum, quia aliquo modo spectat ad quidditatem rei, quatenus perfecte & adæquate quidditas nequit concipi, non intellecto modo intrinsecum; non tamen attinet ad primum gradum perfectitatis primi modi, nam intimiora sunt rei prædicata quidditatiua quam modi extrinseci.

Quod declarat vterius ex Scoto iā citato & Scotista, qui distinguunt de duplici modo intrinsecum: alter enim consequitur naturam specificam & alter indiuidualem. Exemplum prioris: quantitas perfectionalis albedinis quæ sequitur naturam specificam albedinis ut albedo est est modus intrinsecus demonstrabilis, de ipsa natura albedinis ut abstrahit ab esse omni indiuiduali, quia cōsiderando albedinem in esse quidditatiuo, est perfectior nigredine, & iste modus intrinsecus est idem, quod finitas albedinis in suo gradu specifico, quem inter species vniuersi tenet, nec potest albedo perfecte intelligi & adæquate in suo esse specifico, quin intelligatur illa perfectio essentialis, quia nihil aliud est quàm eius essentia in tali gradu in ordine entium. Hoc etiā, inquit, clariùs constat de modo intrinsecum sequente esse indiuiduale, scilicet de intentione & remissione in qualitate, sine quo potest albedo verbi gratia concipi nō tamè perfecte & adæquate.

Contra hanc doctrinam vrgeo primo, quod si propterea non debeat dici modus intrinsecus quia intrat quidditatem, quia sic differentia esset modus intrinsecus; certo non debet vocari intrinsecus quia realiter identificatur subiecto modificato; nam hoc etiam cōuenit differentia.

Vrgeo secundo, quod si dicatur modus intrinsecus, quia est intimior rei quam passio, etiam hoc conueniat differentia.

Vrgeo tertio, quod ex loco Scoti non videatur colligi modum esse intimiorum passione; nihil enim ibi dicit, quam quod circumscripta passione non circumscribere-tur modus; hoc autem posset esse verum, quāuis passio non esset intimior; nam circumscripto etiam modo passio non circumscriberetur, & tamen passio non propterea admitteretur à Mastrio esse intimior modo,

Ffff 4

Vrgeo

Virgo quarto, quod quantitas perfectionalis albedinis verbi gratia qua est perfectior nigredine, non sit vlllo modo distincta à natura specifica ipsius, aut si sit distincta ac posterior, quod sit proprietas ipsius, aut quod non sit intimior quam proprietas.

Nam secundum conceptum quemcumque specificum quem quis habet de albedine, est perfectior nigredine, & consequenter perfectio albedinis, qua excedit nigredinem, non videtur aliquid dicere supra ipsa prædicata essentialia specifica quomodocumque concepta. Et si dicatur perfectionem ipsius esse distinctam, quia potest concipi albedo, vt distincta specie à nigredine, non concipiendi ipsam vt perfectiorem; quando enim examinamus quænam illarum sit perfectior, antequam quidquā resoluamus concipimus vtramque, vt distinguuntur specie inter se & ab aliis rebus. Contra primo, quia hoc nō videtur oriri ex eo, quod perfectio vnus sit vlllo modo distincta ab ipsis prædicatis essentialibus, sed ex eo, quod non conferamus prædicata illa essentialia ad mensuram perfectionis, vt verbi gratia ad perfectiones Dei, aut aliquas alias quæ habentur pro perfectionibus, per accessum aut recessum ad quas mensurare solemus aliarum rerum perfectiones. Explico hoc vltius: quando considerat aliquis albedinem vt segregatum visus, & nigredinem vt congregatum, considerat illas vt distinctas specie, & adhuc non considerat, nec cognoscit quænam sit perfectior; postea vero considerat gratiorem aut vtiliorem esse sensationem, quam facit albedo, & propterea iudicat albedinem esse perfectiorem præsertim cum non videat vllam rationem ob quam ipsi præferat nigredinem.

In hoc secundo conceptu, nihil aliud concipit de albedine, quod non concipiebat prius quando non iudicauit illam esse perfectiorem, sed iudicauit tantum esse specie distinctam ab nigredine, quàm quod sit entitas quæ possit producere sensationem illam gratiorem aut vtiliorem, sed in hoc conceptu de albedine nihil inuoluitur distinctum vlla ratione à prædicatis essentialibus prius conceptis præter aptitudinem ad producendam illam sensationem: ergo, vel perfectio nō est distincta ab albedine vt prius concepta, vel, si est distincta, erit illa aptitudo; sed illa aptitudo est proprietas ipsius, & consequenter perfectio albedinis erit proprietas spectans ad secundum modum dicendi, & non erit intimior proprietate; & poterit res perfectissime, & adæquate concipi secundum prædicata essentialia non concepta perfectione, quæ omnia sunt contra Mastrium.

Confirmo hoc vltius alio exemplo: quando cognoscit aliquis hominem esse animal rationale, seu potens discurre, & cognoscit equum esse hinnibilem, & non discursuum habet conceptum essentialem specificum de vtroque, præsertim si concipiat discursiuitatem & hinnibilitatem fundametaliter. Tunc quæro an eo ipso necessario habeat conceptum de perfectione hominis necne. Si habeat, perfectio eius non est aliquid vlllo modo distinctum à prædicatis essentialibus, nec sequens ad illa, nec tale sine quo possent prædicata essentialia etiam imperfecte concipi.

Si non habeat, debet sine dubio habere alium conceptum, quādo concipit ipsum vt perfectum. Quæro ergo quem alium conceptum? si quod habent naturam quæ possit discurre, & quod discursus sit perfectior quam vlla operatio equi.

Certe per hoc nihil aliud concipitur inesse homini præter naturam discursiuam & aptitudinem ad discurrendum, & consequenter perfectio eius non erit distincta vlllo modo à natura illa, aut illa proprietate. Si quod magis accedat ad Deum, certe ille accessus ad Deum habetur ap ipsiomet prædicatis essentialibus quæ prius concipiebantur; & non ab illo superaddito illis; aut si ab aliquo superaddito dicatur provenire, cū illud superadditum pullulet ex illis prædicatis essentialibus, non apparet ratio cur non dicatur esse passio seu proprietas ipsorum, tam bene quam aptitudo ad discurrendum, aut ad ridendum, & idem dicendum de quocumque alio conceptu assignabili cum vlla probabilitate aut sensu.

Virgo quinto inconsiderate à Mastrio dictum videri,

quod quantitas perfectionalis albedinis; qua excedit nigredinem sit finitas eius in suo gradu specifico; nam prorsus à finitate non habet albedo excedere nigredinem, quia nec magis, nec minus finita est; nec considerando albedinem cum finitate potest concipi ex hoc ipso præcise esse perfectior nigredine, aut inde colligi, vel à priori, vel à posteriori, quod sit perfectior; sed ad hoc recurrendum est ad aliquid aliud, quod dicendum est esse perfectionem albedinis. Plura quæ vrgeri possent omitto breuitatis causa.

Tertio n. 159. docet propterea non vocari formalitatem quia formalitas à formalistis sonat rationem obiectionem ex se adæquate conceptibilem, modus autem sic concipi nequit. Ad quod in fine eiusdem numeri addit modum eatenus propria dici carere formalitate, quia essentia sine modo potest aliquo pacto quidditatiue concipi, licet non omnino perfecte & adæquate; modus autem nullo pacto quidditatiue concipi potest sine re cuius est modus.

Contra hoc opponi potest primo, quod hinc sequeretur ipsammet essentiam, verbi gratia, humanitatem vt distinguitur à suo modo intrinseco, non esse formalitatem contra Mastrium, & omnes. Probat sequela, quia non potest adæquate concipi sine modo suo.

Confirmatur hoc ad hominem, quia ipsemet impugnat omnes Scotistas, quos conuenire dicit in hoc, quod modus non sit formalitas nec formaliter ac positue à quidditate distinguatur, quia nequit perfecte & adæquate concipi sine re, cuius est modus; impugnat inquam illos quia inde sequeretur, quod res ipsa propria careret formalitate, seu non esset formalitas, nam sine modo nequit perfecte concipi; ergo si formalitas sit quid adæquate conceptibile, & essentia vt præscindit à modo non sit sic adæquate conceptibilis, non erit formalitas.

Opponi potest secundo si propterea modus non sit formalitas, quia nullo modo potest concipi sine re cuius est modus, res autem potest aliquo modo concipi sine re: ergo perfectitas qua contrahitur ens finitum ad substantiam, & inherencia fundamentalis qua contrahitur ad accides erit modus, & nō differentia cōtra Mastrium; nequidem videntur vlla ratione posse intelligi sine re, quam constituunt, aut quam contrahunt magis quā modus sine modificato, & idē dici posset de variis aliarum rerum differentiis, & de relationibus quibuscumque transcendentalibus, ac de differentia indiuiduali.

Quarto n. 151. propositis variis modis dicendi Scotistarum circa definitionem modi intrinseci assignatam à Doctore 1. d. 8. q. 3. & 4. dicente modum esse qui non variat rationem formalem rei cuius est modus, ipsemet concludit n. 552. 8. Dicendum primo definitionem illam omni modo intrinseco conuenire, deinde, vt, explicet, quomodo vera sit, dicit modum sic describi à Doctore vt discernatur à differentia, vnde cum differentia variat rationem formalem illius cui additur contrahendo ipsum ad inferiorem quidditatem; modus nō debet sic variare, sed modificare quidditatem cui additur, & quia differentia variat rationem formalem constituti, quia cum realitate contracta nouam quandam naturam constituit, quam formaliter ingreditur, eamque essentialiter à quocumque alio distinguit; modus non constituit nouam naturam, quia nouum gradum quidditatum nō affert, sed priorem modificat ac determinat; quod, inquit, manifeste constat de gradu indiuiduali, gradus enim quintus vel quartus albedinis non aliam naturam ab albedine constituit.

Contra hanc doctrinam arguo primo, quia non ostendit quomodo modus si addatur rei & modifcet illam, non sit gradus quidditatiuus, nec constituat aliam naturam cum ipso, nec cur non posset dici, quod illud quod vocatur differentia esset modus, & non variaret rationem formalem constituti, nec constitueret aliam naturam cum ipso, si hæc omnia possunt dici de modo.

Arguo secundo, quod differentia indiuidualis possit dici modus si explicetur descriptio modi, vt explicatur à Mastrio, neque enim variat rationem formalem constituti trahendo ipsum ad inferiorem quidditatem, nec constituendo cū ipso nouam quidditatem, quia nouū gradum quidditatiuum

Reiicitur
Mastrica
explicatio
descriptio
modi assignati
à
Scoto.

quidditatum non affert. Arguo tertio male supponi ab ipso, quod gradus quartus, aut quintus albedinis sit modus intrinsecus albedinis, nā distinguitur realiter à gradu priori cuius esset modus, & potest sine illo conservari ac perfectè intelligi, tam bene quam primus gradus cui advenit, quæ sunt contra naturam modi intrinseci ut ab ipso metè declarata est. Et si fundet se Mastrius in loco supra citato ex quodl. 5. ubi ait, quod si esset albedo sub decimo gradu, quācumque esset duplex omnino in re, posset tamē concipi sub ratione albedinis tantæ & hinc perfectè conciperetur, vel posset concipi præcise sub ratione albedinis, & tunc non perfectè conciperetur, quod exemplum adduxit ad significandum quomodo res posset concipi sine modo, & ad explicationem naturæ modi; unde videri posset tenere, quod intensio sit modus rei intensæ, & consequenter quod gradus quicumque, quo intenditur albedo sit modus.

Respondeo locum hunc non suffragari ipsi, nam Scotus non dixit, quod intensio albedinis absolute sit modus eius, sed addendo conditionem, quæ de facto non est posita, nempe quod albedo intensæ esset simplex, & non composita ex pluribus gradibus realiter distinctis, quāvis autem tum intensio ipsius esset modus eius, quia realiter identificaretur illi & cæteræ conditiones modi cōvenirent ipsi, tamen non sequitur propterea, quod de facto quintus, aut vllus gradus quo intenditur sit modus, quia ut patet ex præmissa mea impugnatione, nulli tali gradui conveniunt conditiones modi intrinseci, de quo loquimur.

Non examino responsiones quas adfert ad obiectiones, quas contra suam doctrinam proponit, quamvis aliquæ ex illis non placeant, nec miror sanè quod non rectè explicaverit naturam modi intrinseci, quia res est in se satis difficilis; & ut intelligatur requirit multo plus accuratioris speculationis ac intentionis, quam ab ipso, aut vlllo textuali tantum Scotista expectari debeat.

Quamvis autem ego de me præsumere non possim, quod à tot famosis Scotistis, quamvis laboriosè tractatum, implicatum tamē magis quam explicatum est relictum, dilucidare; hic nihilo minus meum ea de re sensum in medium adferam, ut & Mastrius habeat in quo me si possit impugnet, & iuxta meas vires Scoti mētē aperiat.

Itaq; suppono cum omnibus modum intrinsecum esse aliquid rei modificatæ, seu rei in qua reperitur talis modus, realiter identificatum & distinctum à differentia quacumque tam essentiali, quam individuali ipsius, ac etiam proprietatibus quibuscumque eam consequentibus. Unde si reperitur in re vlla huiusmodi quid, & si possit explicari sic, ut explicatio non conveniat nec differentie vlli, nec proprietati, duo habebuntur, & quod dicitur modus intrinsecus, & quod illa explicatio ipsius erit bona; & si præterea explicatio illa conveniat cum illis, quæ Scotus ipse de modo asserit, ex omni capite sufficere debet.

Quid differentia essentialis.

Hoc ergo conandum est facere. Ut autem fiat suppono secundo differentiam essentialē esse vnam ex prædicatis essentialibus rei, quæ ipsi per se primo competunt, & nō sequitur ad aliquod aliud prædicatum, quod prius ipsi competit, & quæ requiritur ad hoc ut res distinguatur ab aliqua alia re ex omnibus possibilibus, & consequenter sine qua concepta nequit res cognosci, ut distinguitur specie ab omnibus aliis rebus. Hoc patet quia cōpetit hæc ratio omnibus differentiis rei assignabilibus tā subalternis, quā ultimis, ut videre est in homine (de quo & omnibus aliis rebus eadē est ratio quantum ad hoc) nam in homine reperitur præter rationem entis, quæ nō est differentia, tum quia est prima formalitas ex omnibus, quæ reperuntur in ipso, tum quia per eam non distinguitur ab vlla re possibili, quamvis per eam distinguatur à negationibus, privationibus & impossibilitatibus ut chimeris; præter inquam hæc rationem reperitur in ipso vel finitas, vel aliqua alia formalitas ad quam sequitur finitas (de quo postea) per quam distinguitur à Deo. Deinde reperitur in illo ratio, qua contrahitur ens finitū ad substantiā, & quā distinguitur ab accidenti, rursus reperitur

in ipso ratio corporis, per quam distinguitur à spiritu, & ratio viventis, per quam distinguitur à corpore non vivente, & ratio sensitivitatē, per quā distinguitur à viventibus corporeis non sensitivis, & ratio rationalitatis, quæ distinguitur à Brutis omnibus. Quibus omnibus differentiis ipsius cōpetit prædicta ratio. Deinde suppono differentia individualē esse quæ rei per se primo cōpetit, & habet pro munere facere ipsam distinctam numero tantum à quacumque alia. Præterea suppono proprietates per se primo non cōpetere rei, sed sequi ad aliquod aliud prædicatum, quod per se primo competit ipsi, & quod à cognoscente illud prædicatum posset à priori demonstrari de re per illud prædicatum tanquam per medium.

Quid individualis.

Quid proprietatis.

His suppositis dico aliquod aliud prædicatum cōpetere cuicumque rei, sine quo posset res sic cōcipi, ut possit distingui à quacumque alia re, & quod non posset probari demonstratiue per vllum ex prædicatis essentialibus ipsius, quæ requiruntur ad hoc, ut concipiatur ut distincta ab vlla re, nec etiam à chymera & negationibus, & quod non est differentia individualis ipsius; hocq; prædicatum propterea esse modum intrinsecum.

Quid modus intrinsecus.

Prima pars huius assertionis probatur, quia homini, v.g. competit hoc, quod est esse perfectius ens, quam vlla alia substantia corporea, ut facile probari potest & conceditur ab omnibus, sed hoc prædicatum non debet cōcipi, ut homo intelligatur distingui ab vlla alia re, neq; ab vlla re distinguitur per hanc, per quam nō distinguatur, per aliquod aliud prædicatum, per se primo competens illi, ergo nō est prædicatum essentialē hominis, per quod per se primo distinguitur ab ente rationis, aut negationibus, neque est vlla differentia infima, aut subalterna, per quam per se primo distinguitur specie ab vlla alia, nec est differentia numerica à qua habet esse distinctus numero ab vlla alia re, neque etiam est aliquod cōsequens ad vllum prædicatum essentialē, & demonstrabile per aliquod ex illis, nam si quis concipiat hominem secundum rationem entis finiti substantis corporei viventis sensitivi rationalis, per hoc præcise nequit concludi, quod sit perfectior aliis corporibus n. si faciendo alios discursus per alia media, ergo illud prædicatum nō est, nec prædicatum essentialē, nec differentia individualis, nec proprietas hominis, & consequenter vera est prima pars Assertionis. Quod autem dico de homine pari passu potest dici de quacumq; alia re possibili ut est evidens. Rursus in albedine ille gradus perfectionis, à qua haberet esse magis intensæ, supposito, quod intensio non fieret per additionem gradus ad gradum, sed quod albedo intensæ esset qualitas intensive indivisibilis, quemadmodum sunt actus vitales intensiores, non est prædicatum essentialē requisitum ut distinguatur specie, aut numero ab vlla alia re, neque est proprietas demonstrabilis per vlla ex illis prædicatis, ergo vera est assertio.

Probatur iam secunda pars conclusionis, tum quia per modum intrinsecum intelligimus prædicatum huiusmodi; tum quia huiusmodi prædicatis conveniunt omnia quæ dicit Scotus de modo intrinseci: ergo est ille modus intrinsecus de quo agit Scotus.

Probatur ultimū antecedens in quo est præcipua difficultas quantum ad rem, nam de nomi. e parum curandū est; quia Scotus nihil particulare dicit de modo, nisi quod opponatur differentie, quod sit quid superadditū alteri, cui realiter identificatur, cum quo constituit aliquid; quod non variat rationem formalem constituti, & quod cōstitutum posset, quoad totam quidditatem & essentiam suam concipi sine illo, licet non perfectissime, & adæquate: modus vero nequeat concipi sine constituto seu modificato; & quod non sit proprietas rei, aut differentia individualis, sed hæc omnia conveniunt illi prædicato: ergo. Probatur minor, imprimis opponitur differentie, quia per ipsam primo nequit res distingui ab vlla alia re à qua nō posset primo distingui per aliquod aliud prædicatum conveniens ipsi. Deinde superadditur rei, in qua est & nequit illa res esse sine illo, nec est principium physicum ipsius, vltius constituit cum re, seu realitate cui superadditur aliquod constatum ex re illa & modo.

Rursus

Rursus non variat rationem formalem constituti faciēdo cum ipso aliquid distinctae rationis formalis, & essentialis ab illa ratione quam haberet, si non superaddereetur modus, aut si conciperetur sine modo. Quia per hoc esset diuersae rationis formalis constitutum superaddito modo, aut conceptum cum modo, deberet à modo habere distingui specie ab aliquo, à quo sic distingueretur sine modo, & hinc sensitiuitas variat rationem formalem videntis, & rationalitas animalis, & idē est de ceteris, quae sunt differentiae essentiales, & quae dicuntur à Scoto variare rationem formalem constituti.

Clarior
descriptio
modi in-
trinseci.

Præterea constitutum, hoc est res illa, quae conflatur ex modo & modificato potest concipi quoad totā essentiam & quidditatē, hoc est quoad omnia prædicata essentialia requisita ad distinctionē ipsius ab omni alia re non concepto modo, non tamē potest concipi adæquate hoc est quoad omnia prædicata, quae per se primo cōpetunt ipsi, nisi concipiatur cum illo prædicato vt manifestū est. Nec illud prædicatum potest concipi sine modificato, vt patet. Rursus non est proprietas modificati cui superadditur, cum non possit probari competere ipsi per conceptum essentialē ipsius à quo habet distingui à quacūq; alia re; nec denique est differentia individualis, cum nec habeat res ab illo esse distincta numero ab omni alia re: ergo à primo ad vltimum omnia quae particulariter dicit Scotus de modo intrinseco cōpetūt illi prædicato. Hinc facile describi potest clare modus intrinsecus esse aliquid superadditum formaliter rei, ipsiq; realiter identificatū, quod neque sit proprietas ipsius nec variat rationē formalem ipsius ex coniunctione sui cum ipsa sic, vt faciat ipsum esse, aut specie, aut numero distinctum sine coniunctione cum illo superaddito, quamuis non superaddereetur ipsi, aut quamuis non esset, nec realiter identificaretur ipsi. Quae descriptio patet tum quia conuenit omni illi, quod dicitur modus intrinsecus & nulli alteri; tum quia conuenit omni & soli illi prædicato identificato ac modificanti, seu determinanti, quod non est differentia essentialis, aut numerica, aut proprietas: per tale autem prædicatum intelligimus modum intrinsecū, tum quia conuenit in re, cum definitione Scoti bene intellecta, nisi quod hæc sit explicatio, quia expresse cōtinet quae in illa descriptione implicite continebantur, & subintelligenda erant ex mente Scoti, qui propterea, non addidit illud, quod nō est proprietas rei, quia supposuit ex alias dictis, quod modus intelligeretur aliquid aliud distinctū à proprio, per hoc, quod dixit essentiam rei perfecte & adæquate concipi non posse sine modo; potest enim perfecte & adæquatissime concipi quidditas rei sine proprietate, quae consequitur ad ipsam. Contra totam hanc doctrinā obicit potest difficillimum argumentum de finitate & infinitate quibus cōtrahitur ens ad Deū & creaturam, nam supponuntur à Scoto & Scotistis esse modi, & tamen nō competūt ipsis hæc descriptio: nam variat rationem formalem entis, quod contrahunt & modificant, infinitas enim cōstituit cum ente Deum specie distinctum à creatura, & finitas constituit ens specie distinctum à Deo: ergo non competit ipsis hæc descriptio modi intrinseci.

Ad hanc difficultatē Respondeo, non esse finitatem & infinitatem quae per se primo contrahunt ens ad Deū & creaturam, neq; per se primo posse colligi, quod Deus, & creatura distinguantur specie ex finitate ac infinitate, sed potius per aliquas alias formalitates contrahitur ens ad illa, & illa inter se specie distinguuntur, quemadmodum autem in rebus creatis qualibet habet suam perfectionem, quae est aliquo modo distincta à sua natura specifica, & modus consequenter intrinsecus eius, ita Deus habet suam propriam perfectionē aliquo modo distinctam à natura specifica ipsius, secundum quam per se primo distinguitur à qualibet creatura, quae perfectio potest propterea vocari modus intrinsecus, & quia est perfectio, quia maior excogitari nequit, propterea vocari potest infinita; quia vero perfectio creaturae vt sic, non est talis quin maior non solum excogitari possit, sed debeat necessario existere, vt creatura possit existere, vocatur & est

finita ac limitata perfectio. Vnde patet prædictā descriptionem cōpetere & finitati creaturae & infinitati Dei.

Quia vero nos non possumus facilius concipere perfectionē illam propriam Dei, quam per modū perfectionis infinitae, propterea dicimus, quod ens contrahatur ad Deum per infinitatē, non quod sit ipsamet infinitas formaliter sumpta per se primo, sed potius illa perfectio, quae habet secū annexam infinitatem, contrahat ipsum.

Sed Dices Scotum propterea negare ens esse genus ad Deum & creaturam, quia contrahitur per modos infinitatis & finitatis & non per differentias: sed si cōtraheretur, nō per illos ipsos modos, sed per formalitates illas specie distinctas quibus annexae sunt illi modi, illa ratio nihil valeret: ergo secundum Scotum finitas, & infinitas secundum se immediate cōtrahunt ens. Respondeo Scotum intelligendū sic, vt velit, quod contrahatur per modos illos intrinsecos, quatenus contrahitur per formalitates quibus sunt annexae, quas nos circumloquimur per illos modos ipsis annexos; & propterea regauit ipsum contrahi per differentias ac esse genus, quia accepit differentiam pro formalitate contrahibili alicuius formalitatis ex se formaliter imperfectae, qualis formalitas nō est ens quia, vt saepe dixi, quandoquidem sit formalitas, quae possit existere absque dependentia à causa extrinseca, & realiter identificari perfectioni simpliciter infinitae, nequē esse ex se imperfecta, & quamuis reddatur imperfecta ac dependens in creatura, illa imperfectio & dependentia non oritur ex sua ratione formali, sed ex coniunctione ipsius cum formalitate contrahente finita. Hic meus sensus est quem Meliorum Scotistarum, ac Metaphysicorum censura submitto, rogans tamen, vt ex ratione iudicium ferant, nec contenti sint contra adducere Auctoritates, nisi quas ratione probare possunt.

QVÆSTIO IV.

Quomodo essentia & existentia distinguantur.

33. **E**ssentia rei est ratio per se primo conueniens rei intrinsecè ipsa constituens, & à qua omnes proprietates eius emanant, vt animalitas & rationalitas respectu hominis. Quid sit essentia, & quibus nominibus appellatur.

Vocatur autem variis nominibus, vt ratio formalis, quidditas, natura, substantia (non tamen prout substantia opponitur accidenti, sed in latiori acceptione) quae nomina idem omnino significant, quamuis quidditas latius pateat, quia dicitur de quacumque formalitate rei identificata, sicut & entitas. Et existentia est id ratione cuius formaliter res constituitur extra suas causas & extra nihil. Dixi formaliter, quia efficienter constituitur extra causas per ipsamet causas, non tamen formaliter. Addidi & extra nihil, quia existentia Dei non constituit ipsum formaliter extra causas suas; quandoquidem non habeat causas, bene tamen constituit ipsum extra nihil.

CONCLUSIO I.

34. **E**ssentia & existentia non distinguuntur realiter distinctione reali proprie dicta, hoc est, quae opponitur distinctioni formali & rationis. Hæc est Doctrina in 1. dist. 36. & communior contra Thomistas cum D. Thom. 1. p. q. 3. art. 4. Quid sit essentia, nō distinguuntur realiter ab existentia.

Probatum primo ad hominem, quia propterea existimāt aduersarij essentiam rei distingui ab existentia, quia essentia non necessario habet existentiam, sed aliquando existit, aliquando non existit, & consequenter videtur quod quando existit, habet aliquid, per quod existat distinctum realiter à se, quod non habuit, quando non existeret: sed etiam existentia ipsa rei non necessario semper existit, sed aliquando existit, aliquando non existit: ergo existentia ipsa deberet habere aliam existentiam, per quam existat, si valeat illud principium: hoc autem est absurdum: ergo illud principium non valet.

Respondenti communiter illud principium concludere quod essentia non possit existere sine aliquo realiter distincto, non vero quod existentia non possit existere sine alia existentia, quia existentia est ratio formalis existendi, & consequenter non requirit aliam existentiam: Essentia vero non est ratio formalis existendi, & consequenter requirit aliam existentiam. Itaque sicut vnio non requirit aliam vnionem, eo quod sit ratio formalis vniendi, extrema vero vnita requirit aliam vnionem ex eo, quod non